

سوکندبه قلم و آنچه می‌نویسد

جزوه حقوق سازمان‌های بین‌المللی

آخرین نسخه بروزرسانی شده را از سایت بگیرید چون با توجه به تغییرات سرفصل‌های جدید، نسخه موجود در وبسایت را عوض می‌کنیم!

آخرین بروزرسانی: زمستان ۱۳۹۹

دکتر فاطمه بینازاده

(پژوهشگر حقوق بین‌الملل و مدرس دانشگاه)

دکتر امید ملاکریمی

(وکیل پایه یک دادگستری و عضو هیأت علمی دانشگاه)

این جزوه، شرح روان و بیانی ساده دارد. سعی بر آن شده که جامعیت در کنار اختصار بنشیند. مطالعه‌ی این جزوه به دانشجویان دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد و علی‌الخصوص داوطلبان شرکت در آزمون حقوقی کارشناسی ارشد توصیه می‌شود. ده‌ها جزوه سبک و روان حقوقی دیگر که به طور شگفت‌انگیزی شیوا و گیرا و رسا توضیح دادم و قول می‌دم که اگر فقط یکی از اوونها رو از سایت www.mollakarimi.ir بگیرید و مطالعه کنید به جزواتم اعتیاد پیدا می‌کنید! تمرکز اصلی کار من در این نوشته و بقیه جزوات گذاشته شده در وبسایتم (مثل جزوات مدنی، آیین دادرسی مدنی، آیین دادرسی کیفری، حقوق جزا، اصول فقه و حقوق تجارت) اینه که مثل یه گاو بنفش در بین سایر گاوها که سیاه و سفید هستند متمایز باشم!! در واقع این، هدف من است که متفاوت باشم و در حوزه آموزش و نویسندگی در رشته حقوق، کارهای متفاوتی نسبت به دیگران انجام بدم. می‌خوام نوشته‌هام مثل گاو بنفش باشه که واقعاً در خور توجه باشه. حتماً دیدید آدم‌هایی رو که با یه ویژگی خاص، خودشون رو متفاوت و منحصر به فرد نشون می‌دن؛ مثلاً عینک زرد می‌زنن یا یه مدل موی خاص خودشون رو دارن؛ من هم می‌خوام با «ساده‌نویسی» و آوردن مثال‌های ساده‌فهم متفاوت باشم و با این ویژگی، به چشم بیام. من کمترین می‌خوام که بهترین تبلیغ برای کارهام، تمایز و انجام کاری نو و جالب‌توجه باشه. نمی‌خوام از این جمله کلیشه‌ای‌ها بگم ولی «کلید موفقیت، متفاوت‌بودنه». من این «متفاوت‌بودن» رو در جزوه‌هایی که به رایگان در دسترس دانشجویان حقوق گذاشتم، نشون دادم. در آخر، باید بگم که جزوات سایت MollaKarimi.ir و حتی این نوشته دائماً با توجه به سرفصل‌های جدید و آخرین تغییرات قوانین و سرفصل‌ها، به روز می‌شه و چنانچه پی‌دی. اف یا نسخه چاپ شده جزوه رو در دست دارید بهتره مجدداً از سایت، نسخه به روز رو دانلود کنید. ضمناً ما کارگاهی داریم که متفاوت از بقیه کارگاه‌هاست! اسم کارگاه ما، «کارگاه تولید محتوای حقوقی» است که می‌تونید اینستاگرام ([@vekalatyar](https://www.instagram.com/vekalatyar)) و تلگرام ما ([@omidmollakarimi](https://www.t.me/omidmollakarimi)) رو دنبال کنید تا کلی محتوای حقوقی خوب رو مشاهده و دریافت کنید. در آخر هم باید بگم کافیه نام و نام خانوادگی خودتون رو به فارسی به شماره ۰۹۳۵۲۲۱۳۱۷۵ واتساپ کنید تا از آخرین تغییرات این جزوات و اخبار حقوقی و جزوات جدیدی که نگارش می‌شه مطلع‌تون کنیم.

توجه: این جزوه برای تدریس در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی توسط معلمان (فاطمه بینازاده و امید ملاکریمی) تهیه و تکثیر شده و جنبه انتفاعی نداشته و تکثیر و نسخه‌برداری از آن، بدون قصد سودجویی و «تنها با ذکر منبع» مجاز می‌باشد، در غیر این صورت، قانوناً ضمان آور است. نگارنده، سپاسگزار خوانندگانی خواهد بود که نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود را پیرامون این نوشتار از راه‌های فوق یا ایمیل «mollakarimi.omid@gmail.com» بیان فرمایند.

تبلیغ خودم! امید ملاکریمی هستم مدرس دانشگاه، عضو هیأت علمی و وکیل پایه یک دادگستری و همینطور تدوین‌کننده جزوات آزمون‌های حقوقی. می‌خوام یه داستان جالب براتون تعریف کنم، یادمه زمانی که مدرک کارشناسیم رو گرفتم خب اوون موقع مثل الان اینجوری در فضای مجازی فایل‌های

صوتی یا جزوات در دسترس نبود؛ به دوستی داشتم که توی کلاسای یکی از مؤسسات آموزشی که توی تهران بود شرکت کرده بود و سر کلاس جزواتی را که اساتید می‌گفتن رو با به خط خیلی بدی نوشته بود؛ خلاصه من هم که توان شرکت در اوون کلاس‌ها در اون زمان نداشتم ازش خواهش کردم که کپی اون‌ها رو در اختیارم بگذاره، بهم گفت که من اوومدم توی به خونه‌ای که در شهرستان دارم و برای آزمون وکالت می‌خونم و دسترسی و امکان تهیه کپی ندارم؛ گفت که برو فلان آدرس توی تهران (که آدرس همون مؤسسه آموزشی بود) برو واحد انتشاراتش و جزوات رو بخر! خوشحال شدم و رفتم اونجا، به آقای مُسنی توی قسمت تکثیر یا همون واحد انتشارات اون مؤسسه نشسته بود و تا گفتم جزوه فلان اساتید رو می‌خوام بهم گفت دانشجوی مؤسسه هستی؟ گفتم که نه! گفت ببین پسر جون! اینجا به مؤسسه است که داره کار تجاری انجام می‌ده اینجوری که مثلاً استاد به جزوه ۲۰۰ صفحه‌ای میده به من که تکثیر کنم و پدم به دانشجویهای همین مؤسسه که کلاس‌های اوون استاد در اوون درس خاص رو شرکت کردن؛ حرفش رو قطع کردم بهش گفتم: «می‌تونم خواهش کنم که همین جزوه‌ها رو به من بدین؟» گفت: «وایسا هنوز حرفم تموم نشده!»؛ گفتم: «ببخشید، بفرمایید!» ادامه داد که «اون استاده که جزوه ۲۰۰ صفحه‌ای تایی رو در اختیار دانشجویها قرار داده اینجوری نیست که کل کلید یا فرمول یا دستورالعمل قبولی رو بده به دست من که تکثیر شه!» ادمه داد که: «همون استاد به بچه‌ها سر کلاس جزوه هم می‌گه که بنویسن و جزوه دست‌نویس می‌شه مکمل این جزوه تایی و گفت جالب‌تر اینکه در همین جزوه تایپ‌شده هم ایراداتی وجود داره که سرکلاس به بچه‌ها می‌گه که اصلاحش کنن!» ادامه داد: «بعله اینجوریاس!»؛ خیلی ناراحت شدم از اینکه چرا باید اوون‌هایی که به این کلاس دسترسی دارن یا توان مالی دارن قبول بشن، از طرف دیگه هم از اون دوستم ناراحت شدم که چرا منو پیچوند! زنگ زدم بهش گفتم ماجرا از این قراره؛ متوجه کاری که باهام انجام داده بود شد، خواست جبران کنه، بهم گفت پاشو بیا اینجا و از جزوات تبت‌برداری کن، البته بازم نگفت که بهت کپی‌ها رو می‌دم! شاید حق داشت چون هزینه کرده بود و نمی‌خواست به رقیب اضافه بشه! منم که «مُصر بودن» و «پیگیر بودن» اَصَن تو ذاتمه کوبیدم رفتم اونجا؛ پنج ساعت توی راه بودم و خلاصه بهم محبت کرد و سه شبانه روز ازم پذیرایی کرد و یک دونه از این میزهایی که مُلا‌ها دارن بهم داد که بنشینم و یادداشت‌برداری کنم؛ بعد از اینکه کارم تموم شد و با اتوبوس در مسیر برگشت بودم در حالی که داشتم به انگشت بزرگه دست راستم که کبود شده بود (اینقدر که نوشته بودم!) نگاه می‌کردم توی این فکر بودم که اگه یکی این رفیقی که من داشتم رو نداشت و امکان حضور در این کلاس‌ها رو هم به جهت عدم توانایی مالی نداشت مسلماً از پیشرفت باز می‌موند و البته نتیجه، این می‌شد که فقر و زندگی کردن توی نقاط دورافتاده و محروم باعث باز موندن آدم‌های مُستعد می‌شه، البته بگذریم که معدود اساتیدی هم هستند که همه چیز رو در مادیات می‌دونن و اون‌ها هم در خصوص عدم پیشرفت این آدم‌های مستعد مسؤ‌ولند؛ تو همین فکر بودم که بهو به جمله از یکی از معلم‌هام یادم اومد، گفته بود که: «اگر با خدا وعده کنی که به بخشی از کارت رو در آینده به اون‌هایی که نیاز به خدمت تو دارن تَبَرُّعاً خیر کنی جواب خوبی می‌گیری»، خلاصه به اون بزرگ‌بابا («خدا» رو می‌گم) قول دادم که اگه قبول بشم یک به ده پول حاصله از وکالت یا قضاوت و همینطور یک‌دهم از زمانم رو به تدوین جزوات رایگان اختصاص بدم؛ اینجوری شد که سال بعدش، خبر شیرین قبولیم رو بعد از مادرم، به خودش (یعنی خدا) دادم و گفتم بهش که: «از فردا، اجرای وعدهم رو شروع می‌کنم الان نه سال از اون روز می‌گذره و من تمام جزوات مورد نیاز برای قبولی در آزمون‌های حقوقی رو کامل کردم؛ البته بگم که من نه یک به ده؛ بلکه نه به ده مالم و وقتم رو به این مهم اختصاص دادم و البته خدا در تمام این سال‌ها آدم‌هایی رو سر راهم گذاشت که بهم کمک کردن و وجودشون مایه رحمت بود؛ خلاصه اینکه به گفته قرآن «رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است!» و من دست‌های او را در کلیه امور دیدم؛ امروز که این متن را برای اولین بار می‌خونید خرسندم از اینکه جزواتم روزانه هزاران مرتبه داندود می‌شود و خدا را شاکرم که داوطلبان از کامل بودن و بی‌نقص بودن اون‌ها صحبت می‌کنن؛ من تردید ندارم که مطالعه جزواتم برای موفقیت در آزمون‌ها (البته در کنار خواندن قانون) کافی است. این جزوات کاملاً رایگان است (و دائماً بروز می‌شه) و به خواهش از شما دارم که فقط یکی از جزوات رو داندود کنید و اگه به معجزه اون‌ها پی بردین اون‌ها رو به دوستان‌تون معرفی کنین، من برای گسترش این کار خیر به کمک شما نیاز دارم؛ بدون وجود شما محاله که به این منابع کنکوری دست پیدا کنند. البته بدونید این کار خیر شما هم بهتون برمی‌گرده!

ما در سایت mollakarimi.ir، کانال تلگرام «@OmidMollakarimi» و صفحه اینستاگرام «@vekalatyar»، هر آنچه برای قبولی در آزمون‌های حقوقی نیاز است را به شما خواهیم داد! می‌دانیم که داوطلبان آزمون‌های حقوقی، زمانی که تصمیم می‌گیرند که شروع به خواندن نمایند در انتخاب منابع سردرگم هستند؛ کاری که ما انجام می‌دهیم این است که اوون منابعی رو که برای قبولی کفایت می‌کند رو به طور رایگان در اختیارتون می‌ذاریم و بهتون اطمینان می‌دیم که نیاز به خواندن منابع متعدد نخواهید داشت. در واقع، صدها داوطلبی که از این خدمات استفاده کردند و جواب گرفتن رو می‌تونیم شاهد عملکرد مثبتمون بدونیم.

تقدیم به تمام کسانی که تا به حال پیچ به آن تقدیم شده است؛ تقدیم به کنشمان!

تاریخچه سازمان‌های بین‌المللی

در ابتدا کشورها مسائل و موضوعات خود را با برگزاری کنفرانس‌ها و نشست‌های بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌دادند که از جمله آنها می‌توان کنفرانس صلح وستفالی ۱۶۴۸، کنگره وین ۱۸۱۵ و کنفرانس‌های صلح لاهه ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ اشاره نمود. از قرن نوزدهم کشورها در اندیشه ایجاد انجمن‌ها و اتحادیه‌های بین‌المللی بودند که به صورت خصوصی و عمومی تشکیل می‌دادند مانند اتحادیه بین‌المجالس، اتحادیه جوامع بین‌المللی، اتحادیه جهانی پست. تشکیل این اتحادیه‌ها و انجمن‌ها زمینه پیدایش اولین سازمان بین‌المللی را در سال ۱۹۱۹ تحت عنوان جامعه ملل فراهم نمود.

تعریف سازمان‌های بین‌المللی

به تجمعی از دولت‌ها اطلاق می‌شود که بر اساس یک سند تأسیس (معاهده) ایجاد می‌شوند و اعضای آن اهداف مشترکی را با فعالیت خاص و مداوم دنبال می‌کنند.

ویژگی‌های مشترک سازمان‌های بین‌المللی

۱. سازمان‌های بین‌المللی از اجتماع دولت‌ها تشکیل می‌شود. سازمان‌ها از اجتماع دولت‌ها شکل می‌گیرد اما این موضوع بدان معنی نیست که اجتماع اشخاص سازمان تلقی نمی‌شود بلکه سازمانی که متشکل از اشخاص باشد در واقع سازمان غیردولتی و مردم نهاد، NGO است و به عنوان تابع حقوق بین‌الملل تلقی نمی‌شود.
۲. وجود سند تأسیس که در آن هدف‌ها، وظایف و ساختار و روش کار سازمان مشخص می‌شود. سند تأسیس سازمان‌ها صرف‌نظر از عنوان و حجم محتوای آن ویژگی مهم سازمان تلقی می‌شود. عناوین سند تأسیس ممکن است منشور (سازمان ملل متحد) / میثاق (جامعه ملل) / اساسنامه (دیوان بین‌المللی دادگستری / سازمان بین‌المللی کار) / معاهده یا کنوانسیون باشد.
- ✓ تصویب سند تأسیس؛ منجر به دو امر می‌شود: ۱. اعلام موجودیت سازمان ۲. احراز شخصیت حقوقی بین‌المللی
۳. اعضای سازمان‌ها اهداف مشترکی را دنبال می‌نمایند. اهداف مشترک سازمان می‌تواند نظامی، سیاسی، اقتصادی یا حقوقی باشد.
۴. فعالیت سازمان مستمر و مداوم باشد. فعالیت سازمان‌های می‌بایست مستمر و پیوسته باشد و نمی‌تواند موقتی باشد.
۵. داشتن ارکان مشترک (مجمع عمومی و دبیرخانه)

دسته‌بندی سازمان‌های بین‌المللی

۱. بر اساس فاکتور هدف:

- ✓ سازمان‌های دارای اهداف نظامی: سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو)، پیمان ورشو، سازمان پیمان جنوب شرق آسیا (سیتو)
- ✓ سازمان‌های دارای اهداف سیاسی - حقوقی - اقتصادی: سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا، سازمان دولت‌های آمریکایی
- ✓ سازمان‌های دارای هدف اقتصادی: (آسه آن) انجمن کشورهای جنوب شرق آسیا، (اکو) سازمان همکاری اقتصادی، (اوپک)

۲. بر اساس فاکتور نحوه کار:

- ✓ سازمان‌های تصمیم‌گیرنده (یعنی آن‌هایی که قواعد و مقرراتی وضع می‌کنند و در مسائل مختلف تصمیم می‌گیرند): سازمان ملل متحد.
- ✓ سازمان‌های عمل‌کننده: (سازمان‌هایی که تنظیم مقررات نمی‌کنند بلکه صرفاً جنبه عملی و فعالیت اقتصادی دارند) مثل: سازمان فضایی اروپا، سازمان مرکز اروپایی تحقیقات هسته‌ای.

۳. بر اساس فاکتور وسعت اقتدار:

- ✓ سازمان‌های بین‌المللی که جنبه همکاری بین چند دولت را دارند و دولت‌ها با حفظ حاکمیت وارد آن می‌شوند: سازمان ملل متحد
- ✓ سازمان‌های فوق ملل که مافوق دولت‌های عضو هستند و دارای اقتدارات وسیع هستند: جامعه اقتصادی اروپا

۴. بر اساس فاکتور موقعیت جغرافیایی

- ✓ سازمان‌های جهانی: سازمان ملل متحد
- ✓ سازمان‌های منطقه‌ای: اتحادیه اروپا، شورای اروپا
- ✓ سازمان‌های فرامنطقه‌ای: اوپک، جنبش عدم تعهد

شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی

سازمان‌های بین‌المللی دارای شخصیت متمایز از دولت‌ها می‌باشند یعنی با وجود اینکه توسط دولت‌ها ایجاد می‌شوند اما تابع نظر آنها نبوده و مستقل از آنها عمل می‌کنند. معمولاً اساسنامه‌های اکثر سازمان‌های بین‌المللی مقرر می‌کند که سازمان مربوطه دارای شخصیت حقوقی هست یا خیر. در واقع شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی بدین معنی است که سازمان‌های بین‌المللی اهلیت دارا شدن حق و استفاده از آن را داشته باشند.

آثار حقوقی شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی

شخصیت حقوقی آثار حقوقی ذیل را به دنبال دارد:

۱. با کسب چنین شخصیتی، سازمان موردنظر به عنوان یکی از اعضای جامعه بین‌المللی به شمار می‌رود
۲. استقلال نسبت به دولت‌ها در تصمیم‌گیری

۳. استقلال و منابع مالی

۴. استقلال حقوقی (یعنی این سازمان‌ها در مقابل اعمال خود دارای مسئولیت حقوقی هستند)

۵. اموال و دارایی مستقل

۶. حق برقراری روابط دیپلماتیک و صلاحیت انعقاد معاهده

صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی

صلاحیت سازمان عبارت است از اختیاراتی است که به موجب سند تأسیس (معاهده) به سازمان بین‌المللی اعطا می‌شود. در خصوص حدود

صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی دو نظریه وجود دارد:

۱. نظریه صلاحیت تصریح شده: طبق این نظریه اختیارات و وظایف سازمان صرفاً محدود به اساسنامه می‌شود.

۲. نظریه صلاحیت ضمنی: صلاحیت سازمان‌ها بر اساس نظریه ضمنی محدود به موارد مقرر در اساسنامه نیست، بلکه سازمان‌ها تا آنجا

که برای اعمال وظایف‌شان ضرورت دارد و نیز بسته به نوع عملکردشان، دارای صلاحیت هستند.

به طور کلی نمی‌توان صلاحیت و اختیارات سازمان‌های بین‌المللی را به مفاد اساسنامه محدود کرد، بلکه سازمان‌ها از امتیازات و مصونیت‌هایی

بر اساس رویه و عملکرد و بر اساس هدف‌ها، چارچوب و رویه فعالیت‌شان بهره‌مند می‌شوند.

وظایف سازمان‌های بین‌المللی

۱. تضمینی برای توافق‌های احتمالی بین دولت‌ها را فراهم می‌آورد

۲. ایجاد نظم بین‌المللی که به موجب آن دولت‌های متمدن و قانون‌شکن مهار و دولت‌های مطیع قانون حمایت می‌شوند.

۳. یک‌روند قانون‌گذاری بین‌المللی کامل ارائه می‌دهند تا نظام بین‌المللی بتواند به طور مستمر خود را با شرایط متغیری که درگیر آن هستند

وفق دهند.

۴. سازمان‌ها نقش داور را در درگیرهای بین دولت‌ها ایفا می‌نمایند.

۵. سازمان‌ها در مخاصمات به صورت میانجی عمل می‌نمایند.

۶. سازمان‌ها در حکم ناظر بر فعالیت‌های دولت‌ها درباره برخی حوزه‌های سیاسی و مهم بین‌المللی عمل می‌نمایند.

عضویت در سازمان‌های بین‌المللی

اساسنامه سازمان شرایط عضویت در سازمان را مشخص می‌کند. تشخیص این که شرایط اساسنامه در یک دولت خواهان وجود دارد یا خیر با مجمع عمومی است. اشکال عضویت دولت‌ها در سازمان‌ها متفاوت می‌باشد در برخی سازمان‌ها عضویت باز در برخی محدود و در برخی با قید و شرط می‌باشد.

روش‌های اختتام سازمان

۱. دولت عضو داوطلبانه از آن سازمان بیرون می‌رود.
۲. سازمان دولت عضو را اخراج کند.
۳. منحل شدن خود سازمان.
۴. نابود شدن دولت عضو.

مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی

- مصونیت: حقی است که به موجب قانون، دارندگان آن نسبت به کلیه اعمالی که در اجرای وظایف خود انجام می‌دهند از تعقیب جزایی و مدنی و اداری در امان می‌باشند.
- مزایا: اعطای امتیازاتی است که سایر مردم حق استفاده از آن را ندارند.
- مصونیت سازمان‌ها برای معافیت از حضور در دادگاه‌های کشور پذیرنده (میزبان) است؛ و مزایا برای معاف شدن از قوانین مالیاتی و پرداخت مالیات به کشور پذیرنده (میزبان) است.

انواع مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی

۱. مصونیت قضایی: اعضای هیئت‌های نمایندگی از مصونیت تعقیب جزایی و دعاوی مدنی و اداری برخوردارند. مجبور به ادای شهادت نیستند.
۲. مصونیت اموال و اماکن سازمان‌های بین‌المللی و هیئت‌های دیپلماتیک: دفاتر نمایندگی سازمان‌های بین‌المللی در خاک کشور پذیرنده از هرگونه تعرض مصون می‌باشند و مقامات کشور پذیرنده موظف هستند که اقدامات امنیتی و محافظتی لازم را برای حفاظت از ساختمان و کلیه اموال موجود در آن به کار گیرند؛ و در صورت اهمال، سهل‌انگاری یا قصور مقامات کشور میزبان مسئول جبران خسارت می‌باشند.
۳. مصونیت بایگانی و اسناد و آزادی ارتباطات: مکاتبات رسمی مأموریت از تعرض مصون است، بسته‌های جزء کیسه سیاسی، باید دارای علامات خارجی مشهود و مشخص باشد، پیک مأموریت باید دارای مدرک رسمی باشد، کیسه را می‌توان به فرمانده کشتی یا هواپیمای بازرگانی سپرد. همچنین نامه‌ها و اسناد نباید توسط کشور پذیرنده مورد تجسس و بازخوانی قرار گیرد.

۴. مصونیت از تعرض: روسای مأموریت و کارمندان دیپلماتیک مأموریت از تعرض مصون هستند و به هیچ عنوان نمی‌توان آنها را توقیف یا بازداشت کرد.

۵. پناهندگی: در قرارداد مقر بعضی از سازمان‌های بین‌المللی تصریح شده است که سازمان حق دادن پناهندگی به اشخاصی که علیه آنها حکم جزایی صادر شده یا تحت تعقیب هستند یا حکم بازداشت و اخراج آنها صادر شده است، ندارد. قرارداد مقر سازمان ملل متحد و کنوانسیون ۱۹۷۵ وین؛ مقرراتی راجع به پناهندگی سیاسی افراد وضع نکرده‌اند. ولی می‌توان از مفاد آن استناد کرد که فقط نمایندگان سیاسی و کارکنان بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی از حق پناهندگی برخوردارند. چون این افراد دارای مصونیت هستند.

انواع مزایای سازمان‌های بین‌المللی

۱. معافیت از عوارض و مالیات‌ها: رئیس هیئت و کارمندان دیپلماتیک از پرداخت عوارض و مالیات‌ها معاف هستند جز در این موارد:

۱. مالیات‌های غیرمستقیم که جزء قیمت کالا و خدمات است.
۲. عوارض و مالیات‌های وضع شده بر اموال غیرمنقول خصوصی واقع در دولت پذیرنده (میزبان).
۳. مالیات بر ارث که از طرف دولت پذیرنده (میزبان) دریافت می‌شود.
۴. عوارض و مالیات‌های اخذ شده از درآمدهای شخصی
۵. عوارضی که در برابر انجام خدمات خاص وصول می‌شود.
۶. هزینه‌های ثبت و دادرسی و رهن و هزینه تمبر در مورد اموال غیرمنقول

۲. معافیت از حقوق گمرکی و بازرسی:

۱. اشیاء مورد استفاده رسمی هیئت‌های نمایندگی و مورد استفاده شخصی رئیس هیئت و کارکنان از تعرض مصون و مشمول معافیت از کلیه حقوق گمرکی و مالیاتی می‌شود.
۲. توشه شخصی رئیس هیئت و کارمندان دیپلماتیک از تفتیش معاف هستند، مگر اینکه دلایل جدی و قطعی دال بر وجود اشیاء باشد که از طرف دولت پذیرنده ممنوع باشد.

۳. معافیت از مقررات بیمه‌های اجتماعی: کارکنان و کارمندان سازمان‌های بین‌المللی از پرداخت هرگونه وجه برای بیمه‌های اجتماعی در قبال دریافت خدمات درمانی و بهداشتی معاف می‌باشند.

۴. معافیت از خدمات شخصی: کشور پذیرنده، کارمندان سازمان‌های بین‌المللی را از انجام خدمات شخصی همچون خدمات نظامی، اسکان افراد نظامی و ... معاف نموده است.

اعتبار قطعنامه‌های سازمان‌های بین‌المللی

صلاحیت تقنینی سازمان‌های بین‌المللی به شکل توصیه‌نامه، اعلامیه/قطعنامه اعمال می‌شود. در این میان به اقسام قطعنامه‌های سازمان ملل متحد می‌پردازیم و سپس و اعتبار و درجه الزام‌آوری آن اشاره می‌نماییم.

اقسام قطعنامه‌های سازمان ملل متحد

۱. قطعنامه‌های داخلی سازمان (اعم از اداری / تقنینی / حقوقی): الزامی است صرفاً برای ارکان داخلی سازمان
۲. قطعنامه‌های مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی: بالاترین درجه الزام‌آوری برخوردار است (قطعنامه آکسون یا اتحاد برای صلح به موجب این قطعنامه هرگاه فعالیت شورای امنیت در قضیه خاصی در اثر حق وتوی اعضای دائم بی‌نتیجه بماند مجمع عمومی می‌تواند تصمیمات لازم را اتخاذ نماید)
۳. قطعنامه‌های اعلامی: حاوی اصول و مبانی هستند مانند اعلامیه جهانی حقوق بشر / اعلامیه حقوق کودک / اعلامیه حاکمیت دائمی بر منابع طبیعی
۴. قطعنامه‌های غیر الزامی: قطعنامه‌هایی که از پایین‌ترین درجه الزام‌آوری برخوردارند و بیشتر جنبه توصیه دارند.

جامعه ملل

طی جنگ جهانی اول (۱۹۱۸-۱۹۱۴)، ویلسون رئیس‌جمهور وقت آمریکا، نقش عمده‌ای در فراهم آوردن مقدمات تأسیس جامعه ملل داشت. میثاق جامعه ملل ۲۶ ماده داشت و جزء پیمان ورسای بود. ۳۲ دولت که معاهده ورسای را امضا کردند، به عضویت این سازمان درآمدند.

هدف‌های جامعه ملل

۱. افزایش همکاری‌های بین‌المللی و دست یافتن به صلح و امنیت بین‌المللی
۲. سپردن تعهد درباره دست نیازیدن به جنگ
۳. استقرار روابط آشکار و عادلانه و شرافتمندانه میان دولت‌ها
۴. استقرار حقوق بین‌الملل به عنوان قاعده عملی حاکم بر رفتار میان حکومت‌ها
۵. رعایت عدالت و احترام به اصول آن و پایبندی به تعهدات در مراودات ملت‌ها با یکدیگر

ساختار تشکیلاتی جامعه ملل

جامعه ملل از سه بخش اصلی تشکیل شده: جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی و سازمان بین‌المللی کار.

اعضای جامعه ملل:

۱. اعضای مؤسس: ۳۲ کشوری بودند که با تصویب معاهده ورسای جامعه ملل را تشکیل دادند.

- ✓ کلیه کشورهای امضاکننده معاهده ورسای لزوماً عضو مؤسس جامعه نبودند مانند آلمان/اتریش/مجارستان/بلغارستان/ترکیه با امضای معاهده ورسای به عضویت جامعه ملل درنیامدند.
- ✓ برخی از کشورها علی‌رغم اینکه عضو مؤسس جامعه بودند و میثاق را امضا کرده بودند، ولی چون آن را تصویب نکردند هرگز به عضویت جامعه درنیامدند. مثل آمریکا
- ✓ برخی کشورها با وجود این که نام‌شان در ضمیمه‌نامه ثبت شده بود، چون معاهده ورسای را با تأخیر تصویب نمودند عضویت آنها بعد از تصویب معاهده به رسمیت شناخته شد مثل اکوادور
- ✓ برخی دیگر از کشورها تصویب معاهده ورسای را شرط عضویت قرار ندادند. مثلاً چین با امضای معاهده سن ژرمن در مقام عضو مؤسس جامعه قرار گرفت.

۲. **اعضای جدید:** اعضای جدید در صورتی می‌توانستند به عضویت جامعه درآیند که پذیرش دوسوم اعضای مجمع را کسب نمایند.

عضویت، خروج و اخراج در جامعه ملل

عضویت: عضویت در جامعه ملل مختص دولت‌هایی بود که تضمین‌های مؤثر درباره نیت صادقانه خود در رعایت تعهدات بین‌المللی خود بدهد و مقرراتی که جامعه در زمینه نیروهای نظامی، دریایی و هوایی و تسلیحاتش وضع می‌کرد، رعایت نماید (پذیرش دوسوم مجمع)

خروج: اعضای جامعه ملل برای خروج از آن آزاد بودند. خروج از جامعه ملل به معنی خروج از نهادهای بین‌المللی که با جامعه ملل همکاری داشتند نبود. مثلاً خروج از سازمان بین‌المللی کار. خروج به منزله انصراف از کلیه حقوق و مزایایی بود که جامعه به اعضا اعطا نموده بود. (۲۰ مورد خروج صورت گرفت)

اخراج: هر عضوی که میثاق جامعه را نقض می‌نمود از عضویت خارج می‌شد. (اخراج از جامعه ملل فقط یک‌بار صورت گرفت و آن هم راجع به شوروی بود. این کشور به دلیل تجاوز به کشور فنلاند در سال ۱۹۳۹ از جامعه اخراج گردید)

تفاوت خروج، عدم حضور و عدم شرکت

- ✓ عدم شرکت به دلیل ناتوانی دولت‌ها از پرداخت سهمیه مالی خود به جامعه بود مثل عدم شرکت کشورهای آمریکای لاتین.
- ✓ عدم حضور دولت‌ها به دلیل نارضایتی آنها از تصمیمات شورا یا مجمع جامعه بود.
- ✓ و خروج به منزله انصراف از کلیه حقوق و مزایایی بود که جامعه به اعضا اعطا نموده بود.

ارگان‌های جامعه ملل

۱. **مجمع عمومی:** مجمع عمومی جامعه ملل ارگان سیاسی و نماینده اصلی جامعه بود. کار اصلی مجمع از طریق کمیته‌ها انجام می‌شد

شش کمیته ثابت مجمع عمومی شامل:

۱. کمیته مسائل حقوقی و اساسنامه

۲. کمیته مسائل فنی

۳. کمیته کاهش تسلیحات

۴. کمیته مسائل بودجه‌ای و مالی

۵. کمیته مسائل اجتماعی و عمومی

۶. کمیته مسائل سیاسی

اختیارات انحصاری مجمع عمومی:

۱. پذیرش اعضای جدید

۲. گزینش اعضای غیر دائم شورا

۳. کنترل امور مالی

۴. کنترل و بررسی اختلافاتی که شورا به آن ارجاع می‌دهد.

اختیارات مشترک مجمع و شورا: دبیرکل را انتخاب می‌کند، قضاات دیوان را انتخاب می‌کند و میثاق را اصلاح می‌نماید. تصمیمات مجمع

مستلزم توافق تمام اعضا است.

۲. **شورا:** شورا به عنوان ارگان محوری جامعه بود. ایالات متحده آمریکا به عضویت شورا درنیامد. در ابتدا تعداد اعضای شورا ۸ عضو بود و در

سال ۱۹۲۲ دو عضو به اعضای غیر دائم اضافه شد و ۱۰ عضو شدند. سرانجام در سال ۱۹۳۶ شورا دارای ۵ عضو دائم و ۱۱ عضو غیر دائم

شد در سال ۱۹۳۹ به دنبال کناره‌گیری آلمان، ایتالیا و ژاپن اعضای دائم شورا تنها فرانسه و بریتانیا بودند. شورا اغلب از ماده ۱۱ میثاق

استفاده می‌نمود که برای مقابله با هر نوع جنگ یا هر نوع تهدید می‌بایست برای حفظ صلح به هر اقدامی که لازم می‌دانست دست بزند.

چگونگی اقدام مقتضی در چنین مواردی برای حفظ امنیت بین‌المللی با خود شورا بود. شورا تنها می‌توانست از دولت‌ها بخواهد تا روابط

تجاری و مالی خود را با دولتی که میثاق را نقض کرده است قطع کند، تصمیم‌گیری بعدی با دولت‌ها بود. هیچ‌گونه ریاست اجرایی دائمی در

شورا وجود نداشت، تنها یک سیستم الفبایی گردش یک رئیس برای هر نشست معرفی می‌کرد. استثنائاتی وجود داشت که رأی‌گیری در آن

به اتفاق آراء نبود و به اکثریت آراء صورت می‌گرفت از جمله انتخاب قضات دیوان در صورت یکسان بودن صلاحیت شورا و مجمع عمومی در مورد رسیدگی به مسئله‌ای صلاحیت شورا مقدم بود.

۳. **دبیرخانه:** بنیادی‌ترین و مشخص‌ترین وظایف دبیرخانه: حفظ سوابق، پژوهش و تبلیغات بود. کار مهم‌تر ولی نامحسوس دبیرخانه، همکاری نزدیک در تنظیم خطی مشی جامعه بود. دبیرکل بالاترین مقام دائمی جامعه بود.

وظایف دبیرکل شامل:

۱. اختیارات خارجی دبیرکل اساساً اختیارات یک دولتمرد و دیپلمات بود و به کل جامعه ملل کمک می‌کرد.
۲. دستیاری برجسته برای شورا و مجمع بود
۳. شورا را به نشست ویژه فراخواند.
۴. ترتیبات لازم را برای تحقیق درباره اختلافاتی که می‌توانست برای صلح تهدیدکننده باشد و برقرار می‌نمود.

دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی

بر اساس ماده ۱۴ میثاق جامعه ملل چنین دیوانی پیش‌بینی شده بود. این دیوان در سال ۱۹۲۲ آغاز به کار کرد؛ دیوان مستقل از جامعه ملل بود. قضات دیوان ۱۵ نفر بود که توسط مجمع و شورا از میان نامزدهایی که گروه‌های ملی عضو دیوان دائمی داوری تعیین کرده بودند انتخاب می‌شوند. مدت زمان قضاوت قضات ۹ سال بود.

صلاحیت قضایی دیوان

۱. صلاحیت توافقی (حکم صادر می‌نمود)
 ۲. صلاحیت مشورتی (رأی مشورتی می‌داد).
- صلاحیت قضایی دیوان همه مواردی که طرفین دعوی به آن ارجاع می‌نمودند شامل می‌شد، کشورها توانستند بر اساس ماده ۲۶ اساسنامه دیوان، صلاحیت و رأی دیوان را به طور الزام‌آور و بی‌نیاز از توافق قبلی در این زمینه‌ها به و به رسمیت شناسند:

۱. تفسیر پیمان‌ها
۲. مسائل مربوط به حقوق بین‌الملل
۳. مواردی که منجر به نقض تعهد بین‌المللی می‌شد
۴. کیفیت و میزان پرداخت غرامت در مورد نقض تعهدات بین‌المللی

دیوان دائمی دادگستری از سال ۱۹۲۲ تا ۱۹۳۹ به ۷۹ مسئله رسیدگی نمود. بعد از جنگ جهانی دوم، دیوان بین‌المللی دادگستری جایگزین دیوان دائمی شد.

نظام سرپرستی (قیمومت)

برقراری نظام سرپرستی یکی از اقدامات مهم جامعه ملل بود. ماده ۲۲ میثاق جامعه ملل اهداف نظام سرپرستی را بیان می‌کند:

۱. بهبود اوضاع و پیشرفت مستعمرات و سرزمین‌هایی که در نتیجه جنگ از زیر نفوذ کشورهای که بیش‌تر بر آنها سلطه داشتند، بیرون آمده‌اند.

۲. قیمومت چنین مردمی باید به کشورهای پیشرفته‌ای سپرده شود که دارای امکانات و تجربیات و موقعیت جغرافیایی مناسب هستند.

سازمان بین‌المللی کار

سازمان بین‌المللی کار یکی از ارگان‌های عمده جامعه ملل بود و مستقل از جامعه ملل عمل می‌نمود. این سازمان به مسائل کارگری اعضا سر و کار داشت و از سه بخش عمده تشکیل می‌شد:

۱. کنفرانس عمومی (متشکل از نمایندگان کشورهای عضو)

۲. هیئت اداری (واحد مدیریت و اداری ۳۲ عضو)

۳. دفتر بین‌المللی کار (اهرم عملیاتی و ۳۵۰ متخصص)

تاریخچه جامعه ملل

تاریخچه جامعه ملل به ۵ دوره تقسیم می‌شود:

۱. دوره اول (۱۹۱۹ تا ۱۹۲۰): عدم عضویت آمریکا و اخراج اتحاد شوروی و آلمان از همان آغاز جامعه را تضعیف کرد.

۲. دوره دوم (۱۹۲۱ تا ۱۹۲۵): آلمان و شوروی با جامعه روابط خصمانه داشتند / جامعه مناقشاتی را حل می‌کرد که منافع کشورهای بزرگ را به خطر می‌انداخت.

۳. دوره سوم (۱۹۲۶ تا ۱۹۳۲): پیمان‌های صلح منعقد شد / پیمان صلح لوکارنو ۱۹۲۵ / دکترین استیمسون (عدم شناسایی مانچوکو، تصرف شهری از چین توسط ژاپن، این دکترین معتقد بود که کشورهایی که قدرت خود را با زور کسب نموده‌اند نباید شناسایی نمود) کاستاریکا، برزیل و ژاپن خارج شدند.

۴. دوره چهارم (۱۹۳۳ تا ۱۹۳۹): دوره آزمون جامعه بود. جامعه نمی‌توانست اقدام عملی محکمی در مقابل جنگ‌ها انجام دهد / شوروی اخراج شد.

۵. دوره پنجم (۱۹۴۰ تا ۱۹۴۵): هیچ‌کس جامعه ملل را به عنوان نهادی که بتواند از جنگ پیشگیری نماید نمی‌دانست / دبیرکل جامعه ملل استعفا داد / پس از جنگ جهانی دوم تصمیم به تشکیل سازمانی جایگزین جامعه شدند.

علل شکست جامعه ملل (ضعف‌های جامعه ملل)

علل شکست جامعه ملل سه ضعف اساسی بود:

۱. **ضعف قانونی (اساسنامه‌ای):** این ضعف مربوط به اساسنامه جامعه ملل (میثاق) بود،

✓ عمده‌ترین ضعف قانونی: جنگ را کاملاً غیرقانونی اعلام نکرد.

✓ روش رأی‌گیری با اتفاق آراء

✓ صلاحیت مشترک مجمع و شورا در صلح و امنیت بین‌المللی

۲. **ضعف ساختاری:**

✓ محور اصلی ضعف ساختاری، تفاوت میان توزیع قدرت در دنیا بود.

✓ عدم عضویت آمریکا جامعه را در سطح کشورهای اروپایی نگه داشت، جامعه در ابتدا زیر نفوذ کشورهای اروپایی فرانسه و انگلیس بود.

۳. **ضعف سیاسی:** سیاست‌های جداگانه و کاملاً متضاد قدرت‌های بزرگ و کشمکش و اختلاف میان آنها مانع از فعالیت جامعه به

عنوان واحد مستقل شد؛ قطعنامه‌های جامعه ملل محدود و کم قدرت بود.

تاریخچه تشکیل سازمان ملل متحد

- در سال ۱۹۴۱، آمریکا و انگلیس **پیمان آتلانتیک** را منعقد کردند.
- در سال ۱۹۴۲ بیست کشور، از جمله آمریکا، **اعلامیه ملل متحد** را امضاء کردند.
- در **کنفرانس مسکو** ۱۹۴۳ چهار دولت (آمریکا، شوروی انگلیس، چین) ایجاد سازمانی بین‌المللی را اعلام کردند
- در **کنفرانس تهران** آمریکا، روسیه، بریتانیا در سال ۱۹۴۳ کلیه دول متحد را در برقراری صلح دائمی فراخواندند.
- اولین قدم عملی برای ایجاد سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۴ در **دمبارتن اوکس**^۱ آمریکا و سایر دول متعهد مقدمات این سازمان را مطالعه و بررسی نمودند.

۱. دمبارتن اوکس نام ویلایی در واشنگتن دی سی آمریکا می باشد

- در کنفرانس یالتا^۲ (روزولت، استالین، چرچیل) نحوه اخذ رأی در شورای امنیت مورد بحث قرار گرفت
- در کنفرانس سانفرانسیسکو (آمریکا، روسیه، چین، فرانسه، انگلیس) در جهت تهیه اساسنامه سازمان ملل متحد با هم همکاری می‌نمودند.

شکل اساسنامه: اساسنامه، سندی است که اساس تشکیلات و ارکان و مجموعه‌ای از هدف‌ها و وظایف را دربرمی‌گیرد. اساسنامه‌ها معمولاً به موجب یک عهدنامه صورت می‌گیرد، اساسنامه جامعه ملل (میثاق Covenant) اساسنامه سازمان ملل متحد (منشور Charter)

وجه تمایز میان منشور ملل متحد و میثاق جامعه ملل

۱. منشور اهمیت فراوانی برای مسائل اقتصادی و اجتماعی قائل است و یکی از ارکان اصلی آن شورای اقتصادی اجتماعی نام دارد. در حالی که در جامعه ملل این‌گونه نبود.
۲. در میثاق وظایف و حدود اختیارات شورا و مجمع به طور مشخص معلوم نبود، ولی در منشور وظایف مشخص است.
۳. در جامعه ملل برای تصمیم‌گیری در شورا و مجمع اتفاق آرای اعضای حاضر لازم بود، در حالی که در سازمان ملل متحد تصمیمات شورای امنیت با ۹ رأی و تصمیمات اساسی مجمع عمومی با دوسوم آراء اعضای حاضر و سایر تصمیمات با اکثریت نسبی اعضای حاضر رأی‌دهنده می‌باشد.
۴. اصلاح و تغییر میثاق وقتی به مورد اجرا گذاشته می‌شد که از طرف تمام اعضای شورا و اکثریت اعضای مجمع به تصویب رسیده باشد؛ و هر یک از اعضای شورا اعم از کشورهای کوچک یا بزرگ دارای حق وتو بودند، در حالی که در منشور فقط اعضای دائمی شورای امنیت دارای حق وتو هستند.
۵. در منشور قواعدی راجع به سرزمین‌های غیر خودمختار وجود دارد که برای تمام کشورهای عضو سازمان الزام‌آور است. در صورتی که میثاق دارای چنین قواعد و اصولی نبود.
۶. در منشور عملیات و قراردادهای ناحیه‌ای به منظور حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به طور وسیع‌تری نسبت به میثاق در نظر گرفته شده است.
۷. منشور به نسبت میثاق بیشتر بر اساس پیشگیری پایه‌گذاری شده است.

هدف‌های اصلی سازمان ملل متحد

^۲. شهر یالتا در شبه جزیره کریمه (شهر جنوبی اوکراین)

۱. حفظ صلح و امنیت بین المللی
۲. توسعه روابط دوستانه بین المللی بر مبنای احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل
۳. همکاری بین المللی برای حل مسائل بین المللی که دارای جنبه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است.
۴. به وجود آوردن مرکزی برای هماهنگی اقدامات ملل مختلف برای حصول این هدف های مشترک

عضویت در سازمان ملل متحد

اعضای سازمان ملل به دو گروه تقسیم می شوند:

۱. **اعضای اصلی یا مؤسس:** مؤسسين این سازمان ۵۱ کشوری بودند که در کنفرانس سانفرانسیسکو شرکت داشتند و اعلامیه ملل متحد را امضاء کردند.
 ۲. **اعضای جدید:** دولتهایی هستند که بعداً به عضویت سازمان ملل متحد درآمدند. عضویت این دولت ها باید به تصویب سازمان می رسد.
- ✓ دیوان بین المللی دادگستری شرایطی که برای عضویت اعضای جدید ضروری است را بدین صورت بر شمرده است: طبق ماده ۴ منشور:
۱. دولت دارای استقلال سیاسی باشد؛ (دولت بودن)
 ۲. صلح جو باشد؛
 ۳. تعهدات منشور را قبول کند؛
 ۴. قادر به انجام آن تعهدات باشد؛
- ✓ آیین پذیرش اعضای جدید: پذیرفتن اعضای جدید منوط به آن است که ابتدا شورای امنیت، عضویت داوطلب را بپذیرد و به مجمع عمومی توصیه کند و سپس مجمع عمومی آن را با اکثریت آرای دوسوم اعضا تصویب کند.
- ✓ بررسی عضویت اعضای جدید و روش رأی گیری در شورای امنیت، به شیوه اتفاق آرا است.
- دولت های غیر عضو در صورتی که طرف اختلافی باشند که در شورای امنیت تحت رسیدگی است، از آنها دعوت می شود که بدون حق رأی در مذاکرات شرکت کنند؛ دولت های غیر عضو را می توان برای ادای پاره ای توضیحات احضار کرد. بعضی دولت های غیر عضو مانند سوئیس در سازمان ملل متحد ناظر هستند. این دولت ها می توانند در فعالیتهای مالی سازمان ملل متحد سهیم شوند.

خروج، اخراج و تعلیق عضویت از سازمان ملل متحد

خروج: در خصوص خروج دولت‌ها از سازمان ملل متحد، اساسنامه ساکت بوده است، حقوقدانان در این زمینه اختلاف نظر شدیدی داشته‌اند؛ اما در عمل، خروج از سازمان فقط یک‌بار آن هم برای مدتی کوتاه تحقق پیدا کرد: دولت اندونزی تصمیم گرفت سازمان ملل را ترک کند در سال ۱۹۶۵ به دلیل اختلاف آن با دولت مالزی (که به عضویت شورای امنیت انتخاب شده بود) ولی در سال ۱۹۶۶ دوباره به سازمان بازگشت.

اخراج: اخراج مجازات شدیدی است که در صورت عدم رعایت اصول اساسی سازمان صورت می‌گیرد. در مورد اخراج نکته‌ای که اهمیت دارد این است که قبول مجدد دولتی که اخراج شده مشکل می‌شود؛ بنابراین اخراج در صورتی انجام می‌شود که تخلف از اصول سازمان به عمد بوده و مستمر باشد. به همین دلیل تخلف‌های اتفاقی مشمول اخراج نمی‌شود.

تعلیق: هرگاه دولتی به دلیل تخلف، از سوی شورای امنیت تنبیه شود، امتیازات آن دولت معلق می‌شود. این مجازات انضباطی است و مربوط به اقداماتی است که ناشی از عدم رعایت مقررات می‌باشد (دلایل تعلیق): مثل امتناع از پرداخت حق عضویت، خودداری از دادن قوای نظامی به شورای امنیت، عدم رعایت حقوق بشر. اشکال تعلیق (تعليق حق رأی/حق انتخاب شدن/حق شرکت در مذاکرات ارکان مختلف سازمان)

ارکان سازمان ملل متحد

۱. مجمع عمومی
۲. شورای امنیت
۳. دبیرخانه
۴. شورای اقتصادی و اجتماعی
۵. شورای قیمومت
۶. دیوان بین‌المللی دادگستری

مجمع عمومی

مجمع عمومی در سازمان ملل متحد، حکم پارلمان سازمان را دارد که در آن نمایندگان کلیه کشورهای عضو شرکت دارند؛ مجمع عمومی مبتنی بر اصل برابری کشورهاست. هر کشور اعم از کوچک یا بزرگ، قوی یا ضعیف در آن تنها یک رأی دارد.

دستور مذاکرات مجمع عمومی: در جلسات فوق‌العاده، دستور مذاکرات محدود به مسائلی است که برای آن تقاضای تشکیل جلسه فوق‌العاده شده است ولی دستور مذاکرات جلسات عادی شامل مسائل زیر است:

۱. گزارش سالیانه دبیرکل
۲. گزارش‌های شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیمومت، دیوان، سازمان‌های وابسته به مجمع عمومی

۲. مسائلی که از اجلاسیه قبل به دوره جاری موکول شده

۳. مسائلی که سازمان‌های وابسته پیشنهاد کرده‌اند

۴. مسائلی که هر یک از اعضای سازمان ممکن است پیشنهاد کرده باشند

۵. بودجه سازمان ملل متحد

۶. مسائلی که دبیرکل طرح آن را لازم دانسته

۷. مسائلی که دول غیر عضو سازمان ملل متحد پیشنهاد می‌کنند

ریاست مجمع عمومی

برای هر دوره اجلاسیه (هرسال یک‌بار) رئیس مجمع عمومی انتخاب می‌شود. انتخاب ریاست مجمع عمومی هیچ شرطی ندارد و فقط بسته به رأی مجمع عمومی است.

گروه‌های شش‌گانه مجمع عمومی

به منظور تسریع و تسهیل در کارهای محوله به مجمع، این امور بین این گروه‌ها تقسیم می‌شود:

۱. کمیسیون اول (سیاسی): به کلیه مسائل سیاسی مربوط به صلح و امنیت بین‌المللی رسیدگی می‌کند

۱. کمیسیون دوم (اقتصادی و مالی)

۲. کمیسیون سوم (اجتماعی و حقوق بشر و مسائل فرهنگی)

۳. کمیسیون چهارم (قیمومت): رسیدگی به مسائل مربوط به سرزمین‌های غیر خودمختار

۴. کمیسیون پنجم (اداری و بودجه)

۵. کمیسیون ششم (حقوقی): این کمیسیون وظیفه تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل را بر عهده دارد.

جلسات مجمع عمومی موقتی است. دائمی بودن شورای امنیت از یک‌سو و حجم زیاد کارهای مجمع عمومی از سوی دیگر ایجاب می‌کند که نمایندگان دولت‌ها به طور دائم و مستمر در مقر سازمان ملل حضور داشته باشند. به همین دلیل هر دولت یک نمایندگی دائم در سازمان دارد.

نحوه رأی‌گیری در مجمع عمومی

مسائل مورد بحث در مجمع عمومی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: مسائل اصلی (مهم) / مسائل جانبی (سایر مسائل)

در مسائل مهم و اصلی، تصمیمات مجمع با اکثریت آرای دوسوم اعضای حاضر اتخاذ می‌شود. در مسائل جانبی، با اکثریت ساده اعضای حاضر اتخاذ می‌شود

• مسائل مهم شامل این موارد است:

۱. توصیه‌های مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

۲. انتخاب اعضای غیر دائم شورای امنیت

۳. انتخاب اعضای شورای اقتصادی و اجتماعی

۴. انتخاب اعضای شورای قیمومت

۵. قبول اعضای جدید سازمان ملل متحد

۶. تعلیق حقوق و مزایای عضویت

۷. مسائل مربوط به اجرای نظام قیمومت

۸. مسائل مربوط به بودجه

✓ روش اعلام رأی در مجمع متفاوت است:

- یک حالت اعلام رأی به صورت تشویق همگانی صورت می‌گیرد.

- صورت دیگر بلند کردن دست است.

- در برخی موارد با قرائت نام هر یک از کشورهای عضو اعلام رأی می‌شود

- رأی‌گیری مخفی صورت دیگری است.

✓ اعضای که حق عضویت خود را بیش از ۲ سال پرداخت نکرده باشند. در مجمع عمومی حق رأی نخواهد داشت.

صلاحیت و اختیارات قانونی مجمع عمومی

مجمع عمومی تنها رکن سازمان ملل متحد است که می‌تواند نسبت به هر مسئله، در حدود اختیارات سازمان، آنها را مورد رسیدگی قرار دهد.

صلاحیت‌های مجمع عمومی بر دو دسته تقسیم می‌شود:

- صلاحیت‌های انحصاری مجمع عمومی:

۱. تصمیم‌گیری راجع به مسائل داخلی سازمان ملل متحد

۲. ایجاد ارکان فرعی و ایجاد کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد

۳. تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل (که در سال ۱۹۴۷) به کمیسیون حقوق بین‌الملل واگذار شد

۴. تصمیم‌گیری در زمینه حقوق بشر

۵. تصمیم‌گیری راجع به سرزمین‌های غیر خودمختار و تحت قیمومت

۶. تهیه و تنظیم بودجه (معیار اصلی تسهیم بودجه سازمان بین کشورهای عضو بر اساس قدرت واقعی پرداخت اعضا)

• صلاحیت‌های غیر انحصاری مجمع عمومی:

۱. حفظ صلح و امنیت بین‌المللی: (۱- تشکیل کمیته میان‌دوره‌ای ۲. قطعنامه اتحاد برای صلح ۳. تشکیل جلسات اضطراری ویژه مجمع عمومی ۴. تشکیل کمیته اقدامات دسته جمعی)
 - نکته:** قطعنامه اتحاد برای صلح (قطعنامه آکسون): در جنگ میان دو کره، هنگامی که شوروی در جلسه شورای امنیت حضور نداشت این قطعنامه صادر شد. آمریکا برای کمک به کره جنوبی در جنگ علیه کره شمالی انتخاب شد؛ و شوروی به شورای امنیت برگشت و آمریکا قطعنامه آکسون را پیشنهاد داد. برای مقابله با نقض صلح و تجاوز، اگر شورای امنیت با وتوی اعضای دائم آن مواجه شود، مجمع عمومی می‌تواند در آن خصوص اِعمال تصمیم نماید.
 ۲. انتخاب قضات دیوان بین‌المللی دادگستری
 ۳. انتخاب دبیرکل
 ۴. پذیرش اعضای جدید.
- جمع‌بندی کلی از نقش مجمع عمومی:** حدود ۱۴۰۰۰ قطعنامه صادر کرده که غالب این قطعنامه‌ها مورد بی‌مهری و کم‌توجهی کشورهای جهان قرار گرفته‌اند.

شورای امنیت

- شورای امنیت به مراتب کوچک‌تر از مجمع عمومی است و در آن مساوات واقعی بین دول نیست، در شورای امنیت برتری اعضای دائم بر دیگران محرز و مسلم است. شورای امنیت ۱۵ عضو دارد که ۵ عضو دائم (چین، فرانسه، انگلیس، روسیه، آمریکا) و ۱۰ عضو غیر دائم برای مدت ۲ سال از طرف مجمع عمومی انتخاب می‌شوند. وظیفه اصلی شورای امنیت: حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است.
- برای انتخاب اعضای غیر دائم شورای امنیت به این شکل عمل می‌شود:
۱. دو عضو از کشورهای آمریکای لاتین.
 ۲. پنج عضو از کشورهای آسیایی و آفریقایی (ایران در سال ۱۹۵۵ عضو غیر دائم شورای امنیت بوده است)
 ۳. یک عضو از کشورهای اروپایی شرقی
 ۴. دو عضو از میان کشورهای اروپای غربی و سایرین مثل کانادا، استرالیا، زلاندنو
- اعضای دائم شورای امنیت از دو امتیاز برخوردارند: ۱- حضور مداوم ۲- حق وتو

هر مسئله‌ای که وجود آن خطری احتمالی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی باشد ممکن است از سوی کشورهای عضو سازمان ملل متحد یا از سوی کشورهای غیر عضو یا مجمع عمومی و یا دبیرکل تسلیم شورای امنیت شود.

تصمیمات شورای امنیت بر اساس اکثریت آراء که شامل آرای پنج عضو دائم است، اتخاذ می‌شود؛ بنابراین تمام تصمیمات شورای امنیت مستلزم اتفاق آرا میان ۵ قدرت بزرگ است.

بعد از به تصویب رسیدن قطعنامه اتحاد برای صلح تعادل موجود میان شورای امنیت و مجمع عمومی تا اندازه‌ای تغییر کرد. در جریان جنگ کره هنگامی که شوروی با استفاده از حق وتو از اقدام شورای امنیت جلوگیری کرد، آمریکا قطعنامه اتحاد برای صلح را به مجمع عمومی ارائه داد که مورد پذیرش قرار گرفت. این قطعنامه، مجمع عمومی را قادر می‌ساخت تا به موضوع رسیدگی نماید.

صلاحیت و اختیارات شورای امنیت

شورای امنیت عمده‌ترین ارگان مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است. طبق فصل ششم منشور سازمان ملل متحد شورای امنیت باید از طریق توصیه به حل و فصل مسائل می‌پردازد. طبق فصل هفتم منشور شورای امنیت در موارد به خطر افتادن صلح، نقض صلح و تجاوز باید دست به اقدام بزند در چنین مواردی، (نقض صلح، تجاوز، به خطر افتادن صلح) شورا تنها به توصیه اکتفا نمی‌کند، بلکه از طریق بعضی مصوبات و اقداماتی نظیر استفاده از زور، عمل کند. شورای امنیت در زمینه حفظ صلح بر مجمع عمومی برتری دارد این برتری ناشی از قدرت عظیم و امکانات و نفوذ کشورهای عضو دائمی شورای امنیت است.

- در اجرای وظیفه اصلی خود (حفظ صلح و امنیت بین‌المللی) شورای امنیت از دو طریق عمل می‌نماید:

۱. مداخله مسالمت‌آمیز در حل اختلافاتی که احتمال دارد صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر اندازد. (فصل ششم منشور)

حل مسالمت‌آمیز اختلافات: شورا بر اساس فصل ششم منشور توصیه می‌نماید. روش‌های مسالمت‌آمیز اختلافات طبق ماده ۳۳ منشور: مذاکره/ میانجی‌گری / سازش/ تحقیق / داوری / رسیدگی قضایی می‌باشد. شورا ابتدا به این روش‌های سنتی متوسل می‌شود و می‌تواند در هر مرحله توصیه‌هایی به طرفین اختلاف ارائه نماید.

مقامات صلاحیت‌دار برای ارجاع اختلاف به شورای امنیت: کشورهای عضو سازمان، کشورهای غیر عضو سازمان (مشروط به

پذیرش تعهدات منشور)، مجمع عمومی، دبیرکل

۲. مداخله قهرآمیز و یا اتخاذ روش‌های اجبارکننده (فصل هفتم منشور)

توسل به اقدامات جبری و تنبیهی: شورا بر اساس فصل هفتم منشور عمل می‌نماید؛ و در اجرای این فصل شورا به دو نوع اقدام جبری یا تنبیهی متوسل می‌شود:

- ✓ بر اساس ماده ۴۱ به اقداماتی متوسل می‌شود که متضمن توسل به زور نیست. این اقدامات همچون قطع روابط اقتصادی، ارتباطات، راه‌آهن دریایی، هوایی، پستی/قطع روابط سیاسی
- ✓ بر اساس ماده ۴۲ به اقداماتی متوسل می‌شود که متضمن اعمال زور است. چنانچه شورا تشخیص دهد که اقدامات پیش‌بینی شده در ماده ۴۱ کافی نخواهد بود. می‌تواند به نیروهای هوایی، دریایی یا زمینی متوسل شود. این اقدامات مشتمل بر عملیات نمایشی/محاصره/اقدامات مسلحانه

نحوه رأی‌گیری در شورای امنیت:

نحوه رأی‌گیری شورای امنیت در کنفرانس یالتا پیش‌بینی شد. در شورای امنیت اکثریت آرا ملاک رأی‌گیری قرار گرفت. این شیوه تصمیم‌گیری در مسائل مربوط به آیین کار و سایر مسائل به جز آیین کار متفاوت است. مسائل مربوط به آیین کار با اکثریت ۹ رأی مثبت اتخاذ می‌شود که این اکثریت عددی است بدون در نظر گرفتن نوع عضویت رأی‌دهنده (دائم و غیر دائم) و علی‌رغم رأی منفی عضو دائم می‌تواند با رأی مثبت ۹ عضو غیر دائم شورای امنیت تصمیم‌گیری می‌کند. در مسائل غیر از آیین کار، تصمیم‌گیری با رأی مثبت اعضای دائم شورای امنیت و حداقل ۴ عضو غیر دائم صورت می‌گیرد. در این مسائل، اگر ۱۴ عضو شورای امنیت در مورد خاصی رأی مثبت دهند و یک عضو دائم رأی منفی دهد تصمیمی اتخاذ نمی‌شود.

مسائل مربوط به آیین کار: مسائل مربوط به تشکیل جلسات شورا/ تعیین دستور کار / انتخاب روسای شورا/ شرکت اعضای پارلمان در شورا/ دستور تشکیل مجمع عمومی / دستور تشکیل کنفرانس همه‌جانبه برای تجدیدنظر منشور (بدون در نظر گرفتن رأی‌دهنده دائم و غیر دائم) مسائل مربوط غیر آیین کار: حل مسالمت‌آمیز اختلافات/ اقدامات تنبیهی / مقررات مربوط به تعلیق و اخراج یک عضو/ روابط شورای امنیت و مجمع عمومی / انتخاب دبیرکل (عدم رأی منفی عضو دائم شورای امنیت)

• **حقی و تو:** رأی منفی هر یک از اعضای دائم شورای امنیت به قطعنامه‌های شورا است که شامل این مسائل می‌شود:

۱. حل مسالمت‌آمیز اختلافات
۲. اقدامات تنبیهی
۳. مقررات راجع به تعلیق و اخراج یک عضو
۴. روابط شورای امنیت با مجمع عمومی
۵. انتخاب دبیرکل سازمان ملل متحد.

آثار حقوقی امتناع یک عضو دائمی

امتناع یک عضو دائمی شورای امنیت، به مثابه وتو نیست. رأی ممتنع یک عضو شورای امنیت هیچ‌گونه مانعی برای تصویب تصمیمات شورا به شمار نمی‌آید.

ریاست شورا: به ترتیب حروف الفبای انگلیسی نام کشورهای عضو شورا برای یک دوره ۱ ماهه انتخاب می‌شوند.

دیوان بین‌المللی دادگستری

منشأ پیدایش سازمان قضایی بین‌المللی، کنفرانس دوم صلح لاهه در سال ۱۹۰۷ بود. این کنفرانس دو نهاد قضایی را پیشنهاد نمود از جمله دیوان غنائم جنگی و دیوان دادگستری داوری که هیچ‌کدام ایجاد نشد. ولی زمینه پیدایش دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی فراهم نمود. این دیوان در سال ۱۹۴۵ جای خود را به دیوان بین‌المللی دادگستری داد. دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه بر پایه منشور ملل متحد و اساسنامه دیوان بنا شده است. اساسنامه دیوان هم‌زمان با منشور ملل متحد در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ به مرحله اجرا درآمد.

سازمان دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه

دیوان بین‌المللی دادگستری ۱۵ قاضی دارد که برای مدت ۹ سال از طرف شورای امنیت و مجمع عمومی انتخاب می‌شوند. قضات دیوان نماینده یک دولت معین نیستند، بلکه باید حقوقدانان عالی مقامی باشند که بر اساس شخصیت علمی و اخلاقی خودشان به دیوان دائمی داوری معرفی می‌شوند. قضات غیرقابل عزل بوده و هیچ‌گونه شغل دیگری نباید داشته باشند. بعد از سپری شدن دوره خدمت، مجدداً، امکان انتخاب شدن دارند. هر سه سال یک‌بار به قید قرعه یک‌سوم قضات تغییر می‌کنند.

تفاوت بین دیوان بین‌المللی دادگستری (دیوان جدید) و دیوان دائمی دادگستری (دیوان قدیم)

۱. دیوان قدیم از ارکان جامعه ملل محسوب نمی‌شود بلکه موسسه‌ای وابسته به جامعه ملل بود، در حالی که دیوان جدید رکن اصلی قضایی

سازمان ملل متحد به شمار می‌رود.

۳. سند تأسیس دیوان قدیم مستقل از میثاق جامعه ملل بود در حالی که سند تأسیس دیوان جدید جزء جدایی‌ناپذیر و لاینفک منشور ملل

متحد است.

۴. در دیوان قدیم فقط دولت‌های عضو مجمع و شورای جامعه ملل می‌توانستند درخواست عضویت در دیوان نمایند ولی در دیوان جدید

کلیه دولت‌های عضو سازمان ملل خودبه‌خود عضو دیوان محسوب می‌شوند.

۵. درخواست رأی مشورتی از دیوان قدیم تنها به مجمع عمومی و شورای جامعه ملل داشت اما در دیوان بین‌المللی علاوه بر مجمع و

شورای امنیت، ارکان دیگر و نهادهای تخصصی مجاز از سوی مجمع عمومی، حق درخواست رأی مشورتی داشتند.

۶. اجرای احکام صادره از سوی دیوان قدیم به حسن نیت دولت محکوم‌شده یا نحوه اعمال زور دولت دیگر طرف مناقشه بستگی داشت، اما در اجرای احکام دیوان جدید در صورتی که طرف محکوم از اجرای احکام خودداری کند، اجرای احکام بر عهده شورای امنیت است.

وجوه اشتراک دو دیوان

۱. ماهیت هر دو دیوان قضایی است
 ۲. هر دو دیوان صرفاً به مسائل حقوقی رسیدگی می‌نمایند
 ۳. هر دو دیوان در صورت بروز اختلاف در مورد صلاحیت‌شان، مرجع تشخیص صلاحیت خودشان هستند
 ۴. رسیدگی در هر دو دیوان صرفاً برای دولت‌ها باز است
- انتخاب قضات در دو مرحله صورت می‌گیرد: ۱. معرفی نامزدهای گروه‌های ملی ۲. انتخاب آنها با رأی مجمع عمومی و شورای امنیت.

قاضی اختصاصی یا ویژه: (Ad hoc)

۱. یکی از قضات دیوان، تابعیت یکی از کشورهای طرف دعوی را داشته باشد، به طرف دیگر دعوی این حق داده می‌شود که یکی از اتباع خود یا یکی از حقوق‌دانان بیگانه را که حائز شرایط لازم باشد، به عنوان قاضی به دیوان معرفی کند.
۲. در حالت دیگر هیچ یک از طرفین دعوی قاضی در دادگاه نداشته باشند، طرفین می‌توانند قضات اختصاصی معرفی کنند. قاضی اختصاصی برای دعوی خاص و به طور موقت است.

محدودیت‌های صلاحیت دیوان

- ۱- از حیث اصحاب دعوی: بر اساس بند ۱ ماده ۳۴ اساسنامه دیوان: تنها دولت‌ها می‌توانند به دیوان مراجعه کنند. سازمان‌ها و موسسه‌های بین‌المللی عمومی می‌توانند از دیوان رأی مشورتی بخواهند. دولت‌هایی که حق مراجعه به دیوان را دارند سه دسته می‌باشند:

۱. کشورهای عضو سازمان ملل متحد
 ۲. کشورهای غیر عضو سازمان ملل متحد که اساسنامه دیوان را قبول کرده‌اند.
 ۳. کشورهای غیرعضوی که اساسنامه دیوان را قبول نکرده‌اند.
- مطابق بند ۱ ماده ۳۵ اساسنامه دیوان همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد حق رجوع به دیوان را دارند. مطابق بند ۲ ماده ۹۳ منشور، دولت‌هایی که نمی‌خواهند یا نمی‌توانند عضو سازمان ملل متحد شوند، می‌توانند با قبول شرایطی که بنا بر توصیه شورای امنیت و توسط مجمع عمومی معین می‌شود، در ردیف امضاکنندگان اساسنامه درآیند و در این حالت با دولت‌های عضو سازمان ملل متحد در مقابل دیوان برابر هستند.

- شرایطی که مجمع عمومی بنا بر توصیه شورای امنیت برای دولت‌ها (دولت‌هایی که عضو سازمان نیستند ولی اساسنامه را پذیرفته‌اند) تعیین کرده شامل:

۱. قبول مقررات اساسنامه دیوان توسط دول غیر عضو

۲. قبول کلیه تعهدات یک عضو سازمان ملل متحد که به موجب ماده ۹۴ منشور مشخص شده است.

۳. تعهد برای شرکت در پرداخت مخارج دیوان به میزان عادلانه‌ای که مجمع عمومی مشخص می‌کند.

- کشورهایی که عضو سازمان ملل متحد نیستند و اساسنامه دیوان را نیز نپذیرفته‌اند در صورتی حق مراجعه به دیوان را دارند که شرایط شورای امنیت را قبول کرده باشند، این شرایط شامل:

۱. کشور غیر عضو سازمان و غیر قبول کننده اساسنامه باید اعلامیه‌ای در قبل مبنی بر پذیرش صلاحیت دیوان و تعهد به اجرای صادقانه رأی به دفتر دیوان تودیع کرده باشند.

۲. اعلامیه مذکور می‌تواند خاص یا عام باشد. در اعلامیه خاص، صلاحیت دیوان را کشور صادرکننده برای دعوی خاص در یک یا چند مورد می‌پذیرد و در اعلامیه عام، صلاحیت دیوان را در کلیه اختلاف‌ها می‌پذیرد.

۳. اصل اعلامیه در بایگانی دبیرخانه دیوان ضبط می‌شود و نسخه‌های مُصدِّق آنها از طرف دفتر دیوان به کلیه کشورهای قبول کننده اساسنامه دیوان و دیگر کشورها که اعلامیه داده‌اند و دبیرکل، ارسال می‌شود.

۴. شورای امنیت حق القاء یا اصلاح این قطعنامه را با یک قطعنامه دیگر که به موقع خود برای دیوان ارسال خواهد شد، برای خود محفوظ دارد.

۵. کلیه مسائل مربوط به تشخیص اعتبار یا اثر هر اعلامیه‌ای تابع تصمیمات دیوان است.

قبول اصل مندرج در بند یک ماده ۳۴:

قبول این اصل بدان معنی است که اختلاف ارجاعی به دیوان، هرگز مربوط به افراد نمی‌شود، بلکه آنها فقط می‌توانند با توسل به اصل حمایت سیاسی، از کشورهای متبوع خود بخواهند که به نفع آنها از دیوان تقاضای رسیدگی کنند.

۲- از حیث موضوع دعوی: دیوان طبق بند ۲ ماده ۳۶ اساسنامه فقط به موضوعات حقوقی رسیدگی می‌نماید. این موضوعات عبارت‌اند از:

۱. تفسیر معاهده

۲. هر موضوعی که مربوط به حقوق بین‌الملل است

۳. نوع و میزان غرامت برای نقض یک تعهد بین‌المللی

۴. واقعیت هر امری که در صورت ثبوت، نقض یک تعهد بین‌المللی است

نکته: اگر اختلافی هم جنبه حقوقی و هم جنبه سیاسی داشته باشد آیا دیوان صلاحیت رسیدگی به اختلاف را دارد یا خیر؟

دیوان به بخش حقوقی رسیدگی می‌نماید و شورای امنیت به بخش سیاسی اختلاف رسیدگی می‌نماید.

۳- از حیث رضایت دولت‌ها

اعلام رضایت دولت‌ها: رضایت کشورها ممکن است به صورت زیر ابراز شود:

۱. قرارداد خاص: طبق بند ۱ ماده ۳۶ اساسنامه دیوان نسبت به کلیه اموری که اطراف دعوا به او ارجاع می‌کنند، صلاحیت رسیدگی دارد. در این موارد طرفین اختلاف طی قرارداد خاص رضایت می‌دهند که مسئله را به دیوان عرضه کنند. موضوع اختلاف و طرفین آن باید به صراحت تعیین شوند. (پس از بروز اختلاف / پذیرش اختیاری صلاحیت دیوان)

۲. موارد تصریح‌شده در قراردادها و عهدنامه‌ها: بند ۱ ماده ۳۶ اساسنامه، مقرر می‌کند که دیوان به موارد خاصی که به موجب قراردادها و عهدنامه‌های منعقدشده پیش‌بینی شده است، صلاحیت رسیدگی دارد. قضیه مورد اختلاف با درخواستی کتبی نزد دیوان مطرح می‌شود و کشور مدعی علیه ملزم به حضور در مقابل دیوان است. این الزام ناشی از رضایتی است که دولت مدعی علیه ضمن قرارداد یا عهدنامه مورد استناد کشور مدعی رجوع اختلافات خود به دیوان را ابراز کرده است. درخواست کتبی سندی یک‌جانبه است. (پذیرش صلاحیت اجباری دیوان پیش از بروز اختلاف)

۳. پذیرش صلاحیت اجباری دیوان از طریق صدور اعلامیه‌های یک‌جانبه. طبق بند ۲ ماده ۳۶ اساسنامه طرفین اختلاف می‌توانند صلاحیت دیوان را با صدور اعلامیه بپذیرند.

صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه

صلاحیت دیوان بر دو نوع است:

۱. صلاحیت توافقی:

این صلاحیت شامل کلیه مواردی است که طرفین دعوا به آن رجوع می‌کنند. صلاحیت توافقی مبتنی بر رضایت کشورهای طرف دعواست و دیوان قبل از ورود به ماهیت اختلاف این امر را باید احراز کند، مگر اینکه طرفین دعوا نسبت به صلاحیت دیوان ایراد و اعتراض نکنند. تعیین حدود و صلاحیت دیوان بسته به رضایت کشورهای طرف دعواست؛ یعنی کشورها می‌توانند از قبول صلاحیت دیوان به کلی خودداری کنند و در نتیجه دیوان نسبت به اختلاف آنها فاقد صلاحیت خواهد بود. حتی در صورت قبول صلاحیت دیوان، کشورها می‌توانند اختلافات معینی را از صلاحیت دیوان مستثنی کنند یا اینکه صلاحیت دیوان را برای زمان محدود و معینی قبول کنند.

نکته: صلاحیت اختیاری دیوان مورد رضایت تمام کشورهاست. اختلاف تنها بر سر صلاحیت اجباری دیوان است. مرجع حل هر گونه اختلاف کشورها راجع به صلاحیت دیوان، خود دیوان است. این امر یک اصل مسلم حقوق بین‌الملل بوده است.

۲. صلاحیت مشورتی

طبق ماده ۶۵ اساسنامه، دیوان می‌تواند به تقاضای ارکان سازمان ملل متحد یا سازمان‌های تخصصی در هر مسئله حقوقی، رأی مشورتی دهد. ارکان و یا سازمان‌هایی که تقاضای رأی مشورتی دارند در منشور تعیین شده است. همچنین مجمع عمومی و شورای امنیت نیز حق درخواست رأی مشورتی از دیوان را دارند.

- منشور ملل متحد کلیه مسائل حقوقی را قابل اظهارنظر مشورتی دیوان می‌داند تعدادی از این مسائل شامل: تشکیلات و وظایف و طرز کار سازمان ملل متحد اختلافات سازمان‌ها با یکدیگر / اختلافات سازمان‌ها با کشورهای غیر عضو سازمان / تفسیر سند تأسیس سازمان‌ها / تفسیر هر نوع معاهده.
- از نظر حقوقی آرای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری الزام‌آور نیستند مگر در مواردی که به موجب موافقت‌نامه‌های بین‌المللی آنها را الزام‌آور شناخته باشند.

اعاده دادرسی آرای دیوان

رأی دیوان قطعی و لازم‌الاجراست و قابل شکایت پژوهش و فرجامی نیست اعتراض به رأی دیوان میسر نیست و فقط می‌توان اعاده دادرسی کرد. ماده ۶۱ اساسنامه دیوان در این مورد چنین بیان می‌کند:

۱. تجدیدنظر از حکم را نمی‌توان از دیوان تقاضا کرد، مگر در صورت کشف امری که در قضیه اثر قطعی داشته باشد و قبل از صدور حکم خود دیوان و طرفی که تقاضای تجدیدنظر می‌کند از وجود آن امر مطلع نبوده‌اند.
 ۲. آیین تجدیدنظر بر طبق حکمی شروع می‌شود که از سوی دیوان صادر شده است.
 ۳. دیوان می‌تواند شروع آیین تجدیدنظر را به اجرای قبلی حکم متوقف سازد.
 ۴. پس از انقضای ده سال از تاریخ حکم هیچ درخواست تجدیدنظری امکان‌پذیر نیست.
- دیوان پس از احراز مراتب فوق تقاضای اعاده دادرسی را قبول می‌کند.

شورای اقتصادی و اجتماعی

در فصل نهم منشور ملل متحد، بالابردن سطح زندگی و کار مکفی و موجبات ترقی و توسعه امور اقتصادی مدنظر قرار داده است. این شورا در ابتدا ۱۸ عضو و در سال ۱۹۶۵ به ۲۷ نفر افزایش یافت و در نهایت ۵۴ عضو دارد. این شورا تحت نظر مجمع عمومی کار می‌کند. یکی از وظایف مهم عمده شورای اقتصادی و اجتماعی عبارت است از ارتباط دادن مؤسسات تخصصی با سازمان ملل و هماهنگ کردن فعالیت‌های آن

مجاری عمده کارهای مختلف اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل عبارت‌اند از: ۱. برنامه‌های کمک‌های فنی به کشورهای عقب‌مانده. ۲. اقدامات مؤسسات تخصصی از قبیل سازمان خواربار و کشاورزی. ۳. اقدامات هیئت‌ها و کمیسیون‌هایی که تحت نظر شورای اقتصادی اجتماعی تشکیل شده است.

شورای قیمومت

قیمومت برخی کشورها بر سرزمین‌های دیگر که در اساسنامه جامعه ملل از آن به (mandate) نام می‌برد، در سازمان ملل متحد تحت عنوان قیمومت بیان کرده است. منشور ملل متحد مسئله قیمومت را به این صورت بیان نمود که این سرزمین‌ها به صورت موقت اداره می‌شوند و مردم آن به قدر کافی پیشرفت برای اداره استقلال خود ندارند، ولی باید به نحوی اداره شوند که بعد از مدتی این آمادگی را پیدا کنند و حکومت و سرنوشت خود را به دست آورند. موقتی بودن این قیمومت نسبت به قیمومت جامعه ملل صریح‌تر است. سرزمین‌هایی که باید تحت قیمومت سازمان ملل متحد قرار گیرند، به سه دسته تقسیم می‌شوند: سرزمین‌هایی که تحت قیمومت جامعه ملل بودند و بعد تحت قیمومت سازمان ملل متحد درآوردند؛ که در حال حاضر این سرزمین‌ها استقلال یافته‌اند. (کامرون، توگو، تانزانیا، ...) نظام قیمومت دارای قدرت وسیع و از جمله استقرار پایگاه‌های نظامی است. ۲. بعضی از سرزمین‌هایی که از کشورهای متخاصم در جنگ جهانی جدا شدند. ۳. سرزمین‌هایی مستعمره یا تحت اداره بعضی دول که مایل باشند آن را تحت قیمومت سازمان ملل متحد قرار دهند.

نکته: شورای قیمومت که به عنوان جانشینی برای شورای قیمومت جامعه ملل به وجود آمد علت وجودی خود را از دست داده است، زیرا تمام سرزمین‌های تحت قیمومت، از جمله جزایر استراتژیک مارشال و میکرونزی در اقیانوس آرام به عنوان کشور مستقل از قیمومت آمریکا خارج و به عنوان اعضای سازمان ملل پذیرفته شدند. آخرین آنها هم جزیره پالو بود که از قیمومت آمریکا درآمد و در سال ۱۹۹۴ به صورت یک کشور مستقل به عضویت سازمان ملل متحد درآمد.

دبیرخانه

طبق ماده ۷ منشور، دبیرخانه یکی از ارکان اصلی سازمان ملل متحد به شمار می‌آید. دبیرخانه شامل یک دبیرکل و تعدادی پرسنل می‌باشد. نحوه تعیین دبیرکل: به موجب ماده ۹۷ منشور، دبیرکل به پیشنهاد شورای امنیت و تصویب مجمع عمومی برای مدت ۵ سال که یک‌بار قابل تجدید است انتخاب می‌شود. بر انتخاب دبیرکل مستلزم اتفاق آرای میان اعضا دائم شورای امنیت است.

۱. تریگوه لی: از فوریه ۱۹۴۶ تا آوریل ۱۹۵۳ از کشور نروژ

۲. داگ هامر شولد: از آوریل ۱۹۵۳ تا سپتامبر ۱۹۶۱ از کشور سوئد

۳. اوتانت: از سپتامبر ۱۹۶۱ تا ژانویه ۱۹۷۲ از کشور برمه.

۴. کورت والد‌هایم: از ژانویه ۱۹۷۲ تا اول ژانویه ۱۹۸۲ از کشور اتریش.

۵. خاویر پرز دو کوبیار: از ژانویه ۱۹۸۲ تا ۱۹۹۲ از کشور پرو.

۶. پطرس غالی: از ژانویه ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۷ از کشور مصر.

۷. کوفی عنان: از ۱۹۹۷ تا ۱ ژانویه ۲۰۰۷ از کشور غنا.

۸ - بان کی مون: از ژانویه ۲۰۰۷ تا ژانویه ۲۰۱۷ از کشور کره جنوبی.

۹. آنتونیو گوترش: از ۱ ژانویه ۲۰۱۷ تا کنون از کشور پرتغال.

نقش و وظایف دیپلماتیک و سیاسی دبیرکل

طبق ماده ۹۹ منشور، دبیرکل می‌تواند توجه شورای امنیت را به هر موضوعی که به عقیده وی صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر می‌اندازد، جلب کند. از دید برخی از متخصصان سازمان ملل متحد، دبیرکل در مقام وجدان بیدار دنیا عمل می‌کند. هر یک از ارکان سازمان ملل متحد ممکن است مأموریت‌های خاصی را به دبیرکل محول کند.

وظایف دبیرکل:

وظایف اداری: ۱ - مسئولیت تنظیم بودجه ۲ - امین معاهدات ۳ - تسلیم گزارش سالیانه به مجمع عمومی

وظایف اجرایی: ۱ - جلب توجه شورای امنیت در موضوعات مربوط به حفظ صلح ۲ - انجام اقدامات نیابتی از سوی ارکان سازمان ملل متحد

۳ - نمایندگی سازمان برای انعقاد موافقت‌نامه‌ها ۴ - تعقیب دعاوی حقوقی سازمان در مراجع قضایی

ارکان فرعی سازمان ملل متحد

سازمان ملل متحد علاوه بر ارکان اصلی، دارای ارکان فرعی متعددی هستند که هر یک از آنها وابسته به یکی از ارکان اصلی هستند. برخلاف سازمان‌های تخصصی که در پی انعقاد موافقت‌نامه‌هایی با سازمان ملل متحد پدید آمدند، ارکان فرعی سازمان به دنبال قطعنامه‌های مجمع عمومی و بر اساس آن تشکیل می‌شوند. از میان ارکان اصلی سازمان ملل متحد، **مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی** دارای ارکان فرعی‌اند.

ارکان فرعی مجمع عمومی: این ارکان شامل ۱۳ رکن است.

۱. کمیسیون حقوق بین‌الملل: (LLC) این کمیسیون در سال ۱۹۴۷ توسط مجمع عمومی تشکیل شد؛ که دارای ۳۴ حقوق‌دان برجسته است برای مدت ۵ سال توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شوند.

۲. کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان: (UNHCR) این کمیساریا توسط مجمع عمومی در سال ۱۹۵۰ شکل گرفت. وظیفه این سازمان، حمایت بین‌المللی از پناهندگان است که در حیطه اساسنامه کمیساریای عالی قرار می‌گیرند.

پناهندگان: افرادی هستند که به علت ترس از تعقیب به دلیل نژاد، مذهب، ملیت یا عقاید سیاسی، خارج از کشور متبوع خود به سر می‌برند.

۳. کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد: (UNCTAD) در سال ۱۹۶۴ تشکیل شد. آنکنداد تمام تلاش خود را به عنوان مرکزی برای هماهنگی

کردن فعالیت‌های تجاری در امور مربوط به سیاست توسعه اقتصادی ملت‌ها و گروه‌بندی اقتصادی منطقه‌ای باشد.

۴. صندوق جمعیت ملل متحد: (UNFPA) مجمع عمومی در سال ۱۹۷۲ صندوق مزبور را به عنوان رکن فرعی تشکیل داده و به منظور:

ایجاد توانایی‌های لازم برای رفع نیازهای ملی، منطقه‌ای، بین منطقه‌ای و جهانی در زمینه برنامه‌ریزی جمعیت و خانواده / ترویج آگاهی

درباره نیازهای اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی / ارسال کمک‌های منظم به کشورهای درخواست‌کننده برای حل مشکلات جمعیت.

۵. صندوق کودکان ملل متحد: (UNICEF) در سال ۱۹۴۶ تشکیل شد. به منظور کمک لازم و اضطراری به کودکان و نوجوانان محتاج

کشورهای جنگ‌زده یا در حال توسعه.

۶. برنامه عمران ملل متحد: (UNDP) در سال ۱۹۶۵ بنا به توصیه شورای امنیت و تلاش مجمع عمومی تشکیل شد. به منظور اعطای

کمک‌های فنی چندجانبه و کمک به اجرای طرح‌های عمرانی در کشورهای در حال توسعه

۷. برنامه جهانی غذا: (WFP) این سازمان در سال ۱۹۶۱ با همکاری سازمان ملل متحد و سازمان خواربار کشاورزی ملل متحد (فائو) تأسیس

شد.

۸. برنامه محیط‌زیست ملل متحد: (UNEP) این سازمان را مجمع عمومی در سال ۱۹۶۸ تشکیل داد.

سایر ارکان فرعی مجمع عمومی شامل برنامه ملل متحد برای نظارت بر مواد مخدر، سازمان جهانی جهانگردی، موسسه بین‌المللی تحقیقات و

آموزش برای پیشرفت زنان، مرکز اسکان افراد ملل متحد، دانشگاه ملل متحد است.

ارکان فرعی شورای امنیت

۱. عملیات حفظ صلح ملل متحد: مهم‌ترین رکن فرعی شورای امنیت این است که به منظور حفظ صلح به وجود آمد.

۲. کمیته ستاد نظامی: این کمیته از ارکان فرعی شورای امنیت است که از روسای ستاد نظامی اعضای دائم شورای امنیت یا نمایندگان

آنها تشکیل می‌شود.

۳. کمیسیون تحکیم صلح

۴. کمیته تحریم‌ها

۵. دیوان‌های بین‌المللی و ...

✓ ارکان فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی: این شورا دارای ۳۱ رکن فرعی است. از جمله

۱. کمیسیون اقتصادی اروپا: این کمیسیون در سال ۱۹۴۷ تشکیل شد. دارای ۳۴ عضو است.

۲. کمیسیون اقتصادی آسیا - اقیانوس آرام (اسکاپ): این کمیسیون در سال ۱۹۷۴ تشکیل شد، مقر آن در بانکوک است؛ و اکنون ۳۵ عضو دارد.

سایر ارکان فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی شامل کمیسیون اقتصادی آمریکای لاتین، کمیسیون آفریقا، کمیسیون آسیای غربی.

سازمان‌های تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد

سازمان ملل متحد وظیفه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بر عهده دارد که این وظیفه اساساً وظیفه‌ای سیاسی است. سازمان‌های تخصصی سازمان ملل متحد به سه بخش تقسیم می‌شوند:

۱. سازمان‌هایی که با امور فنی سروکار دارند. (سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری، آژانس انرژی اتمی، اتحادیه بین‌المللی مخابرات از راه دور)

۲. سازمان‌هایی که با امور و فعالیت‌های اجتماعی و انسانی سروکار دارند. (سازمان بین‌المللی کار، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی و...)

۳. سازمان‌هایی که با امور مالی و اقتصادی سروکار دارند. (بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه صندوق بین‌المللی پول، سازمان خواربار کشاورزی)

• سازمان بین‌المللی کار (ILO)

سازمان بین‌المللی کار یکی از قدیمی‌ترین سازمان‌هایی است که به عنوان بخشی از جامعه ملل بعد از جنگ جهانی اول تشکیل شد و بعدها به سازمان ملل متحد پیوست، وظیفه اصلی آن رسیدگی به وضعیت کار و بهبود آن در سراسر دنیا است و این وظیفه را از طریق برگزاری کنفرانس‌های مختلف انجام می‌دهند. تنظیم ساعت کار / برقراری دستمزد کافی | حمایت کارگران در برابر بیماری‌ها و صدقات بدنی | حمایت از زنان و کودکان در محیط کار | به رسمیت شناختن اصل مزد برابر در قبال کار برابر و غیره از جمله مسائل مورد رسیدگی سازمان بین‌المللی کار است. علاوه بر دو نماینده‌ای که هر دولت در سازمان دارد، هر کشوری می‌تواند یک نماینده از جانب کارفرما و یک نماینده از جانب کارگران نیز به کنفرانس بفرستد.

• سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد یونسکو (UNESCO)

این سازمان در سال ۱۹۴۶ تشکیل شد و مقر آن در پاریس است، در این سال، ۴۴ کشور در کنفرانس لندن، سازمان یونسکو را به منظور دفاع از صلح تأسیس کردند.

• سازمان بهداشت جهانی (WHO)

این سازمان در ۱۹۴۸ به وجود آمد. هدف این سازمان، تأمین بالاترین سطح بهداشتی ممکن برای همه است.

• سازمان خواربار و کشاورزی جهانی (FAO)

این سازمان در ۱۹۴۵ به وجود آمد. از جمله وظایف آن، کمک به کشورهای عضو برای بالا بردن سطح تغذیه و استانداردهای زندگی مردم، تولید و توزیع صحیح‌تر و بیشتر محصولات کشاورزی و بهبود شرایط روستاییان.

این سازمان از زمان تأسیس خود تاکنون دست به اقدامات وسیعی زده، یکی از این اقدامات راه انداختن نهضت رهایی از گرسنگی بود که در ۱۹۶۰ به منظور آگاه‌تر کردن افکار عمومی دنیا نسبت به مسئله گرسنگی صورت گرفت. این نهضت شامل چندین پروژه، نظیر احیای خاک، آبیاری، اصلاحات ارضی، تعاونی‌های وام‌دهنده، تغذیه و آموزش تغذیه بود. مقر این سازمان در رم ایتالیاست.

• صندوق بین‌المللی پول IMF

در سطح جهانی مهم‌ترین اقدام تشکیل صندوق بین‌المللی پول است که در ۱۹۴۴ در کنفرانس برتون وودز مطرح و قرارداد آن امضاء و در ۱۹۴۵ وارد مرحله عمل شد. صندوق یک شورای مدیران دارد که مرکب از نمایندگان دول عضو است و دیگری شورای اداری است که مرکب از بیست عضو است، از این عده ۵ عضو از دولت‌هایی هستند که بزرگ‌ترین سهم در سرمایه صندوق دارند.

رأی در شوراها بر دو اصل اکثریت و نسبت است، یعنی هر دولت به عنوان عضو ۲۵۰ رأی و به نسبت هر واحد سهم در صندوق یک رأی اضافه دارد. هر واحد سهم صد هزار دلار تعیین شده است

هدف صندوق بین‌المللی پول، همکاری پولی بین‌المللی است به منظور ثبات مبادلات پولی و جلوگیری از عدم توازن پرداخت‌ها در سطح بین‌المللی و جلب اعتماد دولت‌ها به هم و در نتیجه توسعه بازرگانی بین‌المللی و بالا بردن سطح درآمد ملی کشورها. این صندوق به دولت‌هایی که در پرداخت دستمزد مشکلاتی دارند و دچار فشارهای ناشی از تورم داخلی هستند وام می‌دهد. کار صندوق، امکان تبدیل کردن پول کشوری به پول کشور دیگر است که بدین وسیله پرداخت‌ها را برای کشور خریدار آسان می‌کند.

• گروه بانک جهانی

گروه بانک جهانی شامل سه موسسه می‌گردد:

۱. بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه IBR، یا بانک جهانی WB

۲. موسسه مالی بین‌المللی

۳. موسسه توسعه بین‌المللی

۱. بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه: هم‌زمان با تأسیس سازمان ملل متحد سه ارگان اقتصادی در ۱۹۴۴ تشکیل شدند که شامل، صندوق

بین‌المللی پول، سازمان تجارت بین‌المللی ITO و نهایتاً بانک جهانی. تنها کشورهایی می‌توانند عضو بانک جهانی باشند که عضویت در صندوق بین‌المللی پول را پذیرفته باشند. در بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، کشورهایی که دارای سهم بیشتر هستند از رأی بیشتری برخوردارند و در نتیجه کشورهای غنی نسبت به کشورهای فقیر در آن نفوذ بیشتری دارند.

۲. موسسه مالی بین‌المللی IFC

این موسسه در سال ۱۹۵۵ به عنوان یکی از مؤسسات وابسته به بانک جهانی تأسیس شد. تنها سازمانی است که به صورت بین‌المللی به منظور کمک به توسعه بین‌المللی مؤسسات خصوصی شکل گرفته است. ایران در سال ۱۳۳۵ به این موسسه پیوست.

۳. **موسسه توسعه بین‌المللی IDA:** این موسسه در سال ۱۹۶۰ به عنوان یکی از مؤسسات وابسته به بانک جهانی ایجاد شد. با این هدف که وضعیت بدی کشورهای در حال توسعه را بهبود بخشد. موسسه توسعه بین‌المللی دارای ۲ گروه عضو دارد: ۱. کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته. ۲. کشورهای کمتر توسعه‌یافته. دولت ایران از اعضای مؤسس این نهاد بین‌المللی است.

• سازمان تجارت جهانی WTO و موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت GATT

یکی از اهداف منشور آتلانتیک که در سال ۱۹۲۱ مین روزولت و چرچیل به امضا رسید و ایجاد یک سیستم تجارت بین‌المللی بود که بر اساس عدم تبعیض و مبادله آزاد کالا و خدمات پایه‌گذاری شد. پس از انجام کنفرانس‌های گوناگون در سال ۱۹۴۷ در ژنو، این موافقت‌نامه به تصویب رسید. در سال ۱۹۸۶ مذاکره‌ای معروف به دور اورگوئه برگزار شد و طی آن تصمیم مهمی اتخاذ شد که این تصمیم عبارت‌اند از: تأسیس سازمان تجارت جهانی که جایگزین موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت شد.

سازمان تجارت جهانی دارای ارکان زیر است:

کنفرانس وزیران ۲. شورای عموم

• اتحادیه پست جهانی UPU

این اتحادیه نهادی وابسته به جامعه ملل بود و از سال ۱۹۴۸ به عنوان آژانس تخصصی سازمان ملل متحد وابسته شد و دارای سه رکن است: ۱. کنگره ۲. شورای اجرایی یا کمیسیون ۳. دفتر اتحادیه

• اتحادیه بین‌المللی مخابرات از راه دور ITO

با کشف تلگراف برقی در ۱۸۴۰ و توسعه آن بین دولت‌های اروپایی، قوانین در این خصوص وضع شد. در سال ۱۸۵۵ اتحادیه تلگرافی اروپایی غربی به تصویب رسید. در سال ۱۸۶۰ اتحادیه تلگرافی بین‌المللی در پاریس بنیاد شد؛ و در سال ۱۸۸۵ کنفرانس اتحادیه بین‌المللی تلگراف، مقررات تلفنی بین‌المللی را نیز به تصویب رساند. در سال ۱۹۰۶ اتحادیه بین‌المللی تلگراف رادیویی تأسیس شد و نهایتاً در ۱۹۳۲ به جای دو اتحادیه قبل، اتحادیه بین‌المللی مخابرات تلگرافی و تلفنی تشکیل شد.

• سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو)

سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو) بر اساس معاهده شیکاگو ۱۹۴۴ در سال ۱۹۴۷ شروع به کار کرد. این سازمان از چهار رکن (شورا | دبیرخانه مجمع عمومی کمیسیون هوانوردی) تشکیل شده است

• سازمان هواشناسی جهانی WM

این سازمان، یکی از کارگزاری‌های تخصصی سازمان ملل متحد است که در سال ۱۹۵۰ تأسیس شد. این سازمان مطالب علمی معتبر در زمینه فضای زیستی و مسائل مربوط به دگرگونی جو را تهیه می‌کند.

• سازمان بین‌المللی دریانوردی IM

این سازمان، سازمانی کاملاً فنی است و مأموریت اصلی آن در کشتیرانی امن‌تر و اقیانوس‌های تمیزتر است. این سازمان در زمینه‌های امنیت دریا، جلوگیری از تصادفات، گسترش ارتباطات رادیویی در دریا، آموزش دریانوردی، ایجاد سیستم جستجو و نجات، جلوگیری از آلودگی دریا، کمک‌های آموزشی و فنی به کشورهای پیمان بستن با کشورها جهت تعهدات و بیمه دریایی و جبران خسارت، فعالیت می‌نماید.

• سازمان جهانی مالکیت معنوی WIPO

این سازمان در ۱۹۷۰ به اجرا درآمد. فعالیت اصلی این سازمان، ارائه کمک‌های حقوقی و فنی به کشورهای در حال توسعه و کشورهای در حال ورود به اقتصاد بازار برای ایجاد معیارهای مالکیت فکری از طریق الگو قراردادن قوانین یا توافق‌نامه‌های بین‌المللی است که موجبات تسهیل اجرای قوانین بین‌المللی را فراهم می‌نماید.

• صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی IFAD

این صندوق موسسه‌ای چندجانبه است که به پیشنهاد کنفرانس جهانی غذا در سال ۱۹۷۷ تأسیس شد. هدف این صندوق مبارزه با گرسنگی و فقر در روستاهای مناطق کم‌درآمد جهان است.

• سازمان توسعه صنعتی ملل متحد UNIDO

این سازمان از سوی مجمع عمومی در سال ۱۹۶۷ تشکیل شد، به منظور کمک به سرعت بخشیدن به فرآیند صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه و برقراری هماهنگی فعالیت‌های توسعه صنعتی تشکیلات سازمان ملل متحد رکن اصلی یونیدو: کنفرانس عمومی است. منبع اصلی پولی پروژه‌های یونیدو، برنامه عمران ملل متحد بوده است، اما بودجه سازمان را کشورها می‌پردازند. مقر این سازمان در وین است.

• آژانس بین‌المللی انرژی اتمی IAEA

در سال ۱۹۵۳، در پی پیشنهاد ایزنهاور، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، تأسیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به مجمع عمومی پیشنهاد شد و سرانجام این آژانس در سال ۱۹۵۶ تأسیس شد. این آژانس مطابق اساسنامه خود با سازمان‌های تخصصی ملل متحد و دیگر سازمان‌های بین‌الدول ارتباط دارد و هر ساله به مجمع عمومی گزارش ارائه می‌دهد. آژانس متشکل از:

۱. کنفرانس عمومی

۲. هیئت حکام (گردانندگان): ۱. اعضای انتصابی (۱۰ عضو از پیشرفته‌ترین دول عضو سازمان) / ۲. اعضای انتخابی (۱۵ عضو از بین دولت‌های عضو آژانس)

۳. دبیرخانه: دبیرکل بنا بر پیشنهاد هیئت حکام و با تأیید کنفرانس برای ۴ سال انتخاب می‌شوند.

سازمان‌های منطقه‌ای

سازمان‌های اروپایی و آمریکایی

جوامع اروپایی (اتحادیه اروپا): بعد جنگ جهانی اول و انتقال قدرت رهبری از اروپا به آمریکا و شوروی دو قدرت غیر اروپایی بعد از جنگ جهانی دوم، اروپاییان به این فکر بودند که قدرت دیرینه خود را بازبند و وحدت سیاسی و اقتصادی اروپا را تحقق بخشند. اولین گام عملی در راه همکاری و وحدت اروپا با امضای معاهده پاریس برداشته شد.

جامعه اروپایی شامل: ۱. اتحادیه زغال و فولاد ۲. جامعه انرژی اتمی اروپا ۳. جامعه اقتصادی اروپا؛ در ۱۸ آوریل ۱۹۶۵ عهدنامه‌ای به نام عهدنامه ادغام، ارکان اجرایی هر سه جامعه ادغام شد؛ یعنی یک شورا، یک هیئت عالی و یک کمیسیون برای هر سه جامعه، به طور مشترک و بر اساس عهدنامه هر یک، انجام وظیفه می‌کنند.

۱. جامعه اروپایی زغال سنگ و فولاد

هدف از تشکیل جامعه اروپایی زغال سنگ و فولاد، ایجاد بازار مشترکی برای تسهیل تولید و فروش زغال و فولاد، دستیابی به حد اعلای بهره‌وری و نیل به نوعی وحدت اقتصادی در زمینه‌های معین پیش‌بینی شده است. به طوری که این محصولات به نازل‌ترین قیمت و به میزان حداکثر تولید شود. بدون ایجاد اختلال در اقتصاد عمومی کشورهای عضو و وضع کارگران در این بازار مشترک، تولیدات زغال و فولاد و آهن از هرگونه حقوق گمرکی معاف‌اند.

۲. جامعه اروپایی انرژی هسته‌ای (اوراتوم)

توافق‌نامه جامعه اروپایی انرژی هسته‌ای را ۶ کشور عضو جامعه اروپایی زغال و فولاد در ۱۹۷۵ هم‌زمان با تشکیل جامعه اقتصادی اروپا به امضاء رساندند. - هدف اساسی اوراتوم تأسیس صنایع هسته‌ای، تسهیل توسعه سریع آن در جامعه اروپایی انرژی هسته‌ای، تشریک مساعی در بالا بردن سطح زندگی در کشورهای عضو و توسعه روابط با کشورهای دیگر است.

اتحادیه اروپا: با ادغام سه جامعه فوق اتحادیه اروپا در ۱۹۹۲ با معاهده «مساتریخت» تشکیل گردید. به منظور ایجاد یک بازار مشترک برای هر ۶ کشور عضو و تعمیم بازار مشترک فولاد و آهن به دیگر صنایع بود. در این بازار تعرفه‌های گمرکی ملی و سیاست‌های حمایتی از صنایع داخلی

برداشته شد و تولیدکنندگان همه دولت‌های عضو بازار مشترک، یک تعرفه گمرکی واحد در برابر سایر دولت‌ها به وجود می‌آورند. در بازار مشترک اروپا گردش خدمات و سرمایه نیز آزاد است یعنی اتباع هر یک از دولت‌های عضو می‌توانند بدون کوچک‌ترین مانعی به سرزمین اعضای دیگر رفت و آمد کنند، به کار مشغول شوند و سرمایه خود را به کار اندازند. همچنین سیاست کشاورزی و سیاست حمل و نقل واحدی را در نظر گرفته شده است. سابقه عملی طرح اروپای واحد در سال‌های اخیر که پس از تصویب در مجالس ۱۲ کشور عضو اتحادیه اروپا (آلمان، ایتالیا، انگلیس، بلژیک، هلند، لوکزامبورگ، اسپانیا، پرتغال، دانمارک، یونان، ایرلند و فرانسه)، از اول ژوئیه ۱۹۸۷ به اجرا در آمده است. کشورهای اسپانیا و پرتغال تا سال ۱۹۸۶ عضو بازار مشترک نبودند و از اول ژانویه همین سال به عضویت پذیرفته شدند؛ و به ترتیب یکی پس از دیگری تا ۱۹۹۲، طرح اروپای واحد را تصویب کردند. سران ۱۲ کشور عضو جامعه اروپا به همراه وزرای خارجه، خزانه‌داری و دفاع خود در نیمه دوم دسامبر ۱۹۹۱ در شهر تاریخی «ماستریخت» هلند اجتماع کردند.

هدف از تشکیل اجلاس «ماستریخت»، پایه‌ریزی چارچوب تازه‌ای بود که اروپای غربی را به سوی یک اتحادیه فدرال سوق دهد. اجلاس «ماستریخت» شامل این موارد می‌گردد: ۱. به جریان انداختن یک پول واحد اروپایی، ۲. بانک مرکزی واحد ۳۰. سیاست خارجی واحد، ۴. ارتش واحد اروپایی، ۵. از بین رفتن پول‌های رایج در هر یک از کشورهای عضو، ۶. از بین رفتن سیاست‌های مالی خارجی و دفاعی مرکز اتحادیه اروپا: شهر بروکسل می‌باشد.

ارکان اتحادیه اروپا:

۱. پارلمان اروپا

۲. شورای اتحادیه اروپا (قوه قانون‌گذاری)

۳. کمیسیون اروپا

۴. دیوان دادگستری اروپا

۱. **پارلمان اروپا:** این پارلمان نشانه احساسات و افکار عمومی مردم کشورهای عضو جامعه است. این پارلمان، مجلس مشورتی است که وظیفه نظارت و بازرسی را نیز بر عهده دارد و نقش آن دادن مشورت درباره بسیاری طرح‌ها و برنامه‌هاست. پارلمان اروپایی با مجمع عمومی مرکب از نمایندگان مردم کشورهای عضو جامعه‌های سه‌گانه است و اعضای آن را پارلمان‌های کشورهای عضو، به ترتیبی که تعیین می‌کنند از میان نمایندگان پارلمان ملی برمی‌گزینند و هرگاه نمایندگی آنان در پارلمان کشور خود به پایان برسد، عضویت آنها در پارلمان اروپایی هم خاتمه یافته تلقی می‌شود.

نمایندگان پارلمان اروپایی به این ترتیب از سوی پارلمان‌های کشورهای عضو انتخاب می‌شوند:

۱. آلمان انگلستان، ایتالیا و فرانسه هر یک ۳۶ نماینده ۲. بلژیک و هلند هر یک ۴ نماینده ۳. ایرلند و دانمارک هر یک ۱۰ نماینده ۴. لوکزامبورگ ۶ نماینده

سایر کشورهای اروپایی عضو جامعه اروپایی متناسب با وسعت، جمعیت و قدرت اقتصادی، در مجمع عمومی نماینده خواهند داشت. مجمع عمومی نظیر پارلمان‌های محلی دارای کمیته‌های تخصصی است که شامل: امور سیاسی، اقتصادی، مالی و بودجه، اجتماعی، حقوقی، کشاورزی، انرژی و امور مربوط به تحقیقات اتمی، ترابری، وابستگی یونان، وابستگی ترکیه و اقیانوس آرام

۲. شورای اتحادیه اروپا: این شورا مرکز اصلی جامعه اروپایی است و قدرت تصمیم‌گیری اصولاً بر عهده شورا است. وظایف اصلی شورا شامل:

۱. تحقق بخشیدن به هدف‌های تعیین شده در عهدنامه‌های پایه. ۲، تعیین خطی مشی و سیاست‌های جامعه اروپایی. ۳. ایجاد هماهنگی در سیاست‌های عمومی اقتصادی کشورهای عضو/۴ تحقق بخشیدن به انتخابات مستقیم پارلمانی و تنظیم مقررات یکسان انتخاباتی در جلسات تخصصی شورا تنها وزیر مربوطه شرکت می‌کند: رئیس شورا بالاترین مقام تشریفاتی جامعه اروپایی است و اعتبارنامه نمایندگان سیاسی کشورهای غیر عضو را دریافت می‌کند. ریاست شورا هر ۶ ماه یکبار بر عهده یکی از کشورهای عضو است. شورا همچنین اختیار وضع مقررات و انعقاد قراردادهای مالی، اتخاذ سیاست‌های لازم در زمینه‌های کشاورزی، آزادی نقل و انتقال کالاها و خدمات و سرمایه را دارد. هر کشور عضو در نزد جامعه‌های اروپایی دارای هیئت نمایندگی دائمی است. مجموع این نمایندگان دائمی، کمیته‌ای را تشکیل می‌دهند که به کمیته دائمی موسوم است. وظیفه اصلی کمیته، فراهم آوردن مقدمات تشکیل جلسات شورا و نظارت بر اجرای تصمیمات است. ۳- کمیسیون: این کمیسیون رکن مستقل از دولت‌های عضو و حافظ منافع کلی جامعه است. ۱۴ عضو دارد و وظیفه اصلی آن تأمین کارکرد درست و پیشرفت امور جامعه اروپایی است. اختیارات شامل: ۱. مراقبت در اجرای مقررات جامعه اروپایی، ۲. تنظیم توصیه‌نامه، ۳. اخذ تصمیم در حدود اختیارات، ۴. اجرای اختیاراتی که از سوی شورا به آن تفویض می‌شود. مدت زمان عضویت ۴ سال است کمیسیون دارای یک رئیس و پنج نائب رئیس برای مدت ۲ سال انتخاب می‌شوند.

۳. کمیسیون اروپا: این کمیسیون، قوه مجریه اتحادیه محسوب می‌شود. مهم‌ترین وظایف این کمیسیون: ۱. پاسداری از معاهده اتحادیه اروپا ۲. مشارکت در امر قانون‌گذاری. ۳. ایفای نقش نماینده اتحادیه اروپا ۴. ادای وظایف مالی و اداری.

۴. دیوان دادگستری اروپایی: دیوان دادگستری اروپایی، قوه قضاییه جامعه‌های سه‌گانه اروپایی محسوب می‌شوند و نقش مهمی در پیدایش حقوق جامعه‌های اروپایی بر عهده دارد.

وظایف دیوان دادگستری اروپایی:

۱. رسیدگی به دعاوی راجع به غیرقانونی بودن اقدامات شورای وزیران و کمیسیون

۲. رسیدگی به دعاوی کمیسیون که به وظایف خود عمل نکرده‌اند

۳. رسیدگی به تخلفات کمیسیون‌ها

۴. رسیدگی به تقاضای استیناف کارکنان جامعه اروپایی

۵. تطبیق قراردادهای منعقد بین جامعه‌های اروپایی

۶. رسیدگی به صحت قراردادهایی که بین جامعه و شرکت‌ها به امضاء رسیده

۷. تفسیر عهدنامه‌ها

رئیس دیوان از میان قضات برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شود.

سازمان دولت‌های آمریکایی

از اوایل قرن ۱۹ میلادی و اعلام دکتین مونرو ۱۸۲۳، دولت ایالات متحده آمریکا، سیاست وحدت و همبستگی آمریکا را دنبال کرده است. دکتین مونرو اعلام داشت که آمریکا متعلق به آمریکاییان است و اجازه دخالت را به اروپاییان در این قاره نمی‌دهد سازمان دولت‌های آمریکایی تغییر نام یافته به اتحادیه کشورهای آمریکایی که در سال ۱۸۹۰ به رهبری آمریکا به وجود آمد و ۳۲ عضو دارد اتحادیه کشورهای آمریکایی (پان امریکن) دارای یک شورای مدیریت بود که از نمایندگان دول عضو تشکیل می‌شد و دارای سه رکن ویژه بود و در مسائل اقتصادی و اجتماعی، حقوقی و فرهنگی میان کشورهای آمریکایی فعالیت می‌کردند - نظام بوگوتا: در نهمین کنفرانس اتحادیه که در سال ۱۹۴۸ در بوگوتا تشکیل شده در اساسنامه اتحادیه تغییراتی داده شد. در این کنفرانس بوگوتا بود که اتحادیه به نام سازمان کشورهای آمریکایی برگردانده شد.

مهم‌ترین ارکان سازمان: ۱. کنفرانس دولت‌های آمریکایی ۲. کنفرانس مشورتی وزرای امور خارجه کشورهای عضو ۳. شورای مدیریت متشکل از نمایندگان اعزامی کشورهاست. ۴/ دبیرخانه که در سازمان (اتحادیه پان امریکن) معروف است در کن دائمی است از سال ۱۹۵۸، اقداماتی برای مبارزه با عقب‌ماندگی کشورهای آمریکایی لاتین آغاز شده و یک صندوق بین آمریکایی توسعه اجتماعی با سرمایه ۶۰ میلیون دلار که ۵۰ میلیون آن را آمریکا تأمین می‌کرد، به وجود آمد.

سازمان پیمان آتلانتیک شمالی - ناتو

اتحادیه آتلانتیک، بر پایه پیمان آتلانتیک شمالی ۱۹۴۹، به عنوان اتحادیه سیاسی و نظامی و دفاعی از دولت‌های اروپایی و ایالات متحده آمریکا و کانادا تأسیس شد. پس از فروپاشی حکومت‌های کمونیستی در اروپای مرکزی و شرقی، از ۱۹۸۹ به بعد و انحلال پیمان ورشو (که پیمان ورشو مهم‌ترین دشمن ناتو به شمار می‌رفت) در ۱۹۹۱، ناتو به تغییر شکل بنیادین ساختارها و سیاست‌های خود دست زد.

اعضای ناتو

۱. بلژیک ۲. ایسلند ۳. کانادا ۴. ایتالیا ۵. اسپانیا ۶. ترکیه ۷. دانمارک ۸. لوکزامبورگ ۹. انگلستان ۱۰. آلمان ۱۱. هلند ۱۲. ایالات متحده آمریکا ۱۳. یونان ۱۴. نروژ ۱۵. فرانسه ۱۶. پرتغال؛ یونان و ترکیه در ۱۹۵۲، آلمان در ۱۹۵۵، فرانسه در ۱۹۹۶ فعالیت خود را از سر گرفت. اسپانیا در ۱۹۸۲ به این پیمان پیوست.

چگونگی ایجاد ناتو:

در اوایل ۱۹۴۸ کشورهای بریتانیا، فرانسه و اعضای بنه لوکس (بلژیک، هلند و لوکزامبورگ) معاهده بروکسل را بستند که پایه و اساس سیستم دفاعی اروپا بود و در تابستان ۱۹۴۸ امضاکنندگان بروکسل، مذاکراتی را با آمریکا و کانادا آغاز کردند که منجر به پیدایش معاهده آتلانتیک شمالی در ۴ آوریل ۱۹۴۹ شد؛ و از دولت‌های ایتالیا، نروژ، پرتغال و دانمارک نیز دعوت به عمل آمد برای امضاء تعداد اعضای آن ۱۶ عضو شد و در حال حاضر ۲۸ عضو دارد.

اهداف پیمان ناتو:

سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) برای جلوگیری از گسترش نفوذ شوروی و مقابله با قدرت آن بنیاد نهاده شد. سازمان ناتو یک پیمان دفاعی است. در صورت حمله مسلحانه به یکی از اعضای پیمان، هر یک از اعضای دیگر برای تأمین امنیت به طور جمعی کمک‌های لازم از جمله به کار بردن قوای نظامی را به عضوی که سرزمینش مورد هجوم قرار گرفته، ارائه خواهد کرد. بر اساس پیمان سیاسی - نظامی است.

ساختار ناتو:

۱. شورای آتلانتیک شمالی: بالاترین رکن و مرجع اتحادیه است. از ۱۶ عضو تشکیل می‌شود. دبیرکل ناتو رئیس شورا است. تصمیمات با رضایت مشترک گرفته می‌شود.

۲. کمیته برنامه‌ریزی دفاعی: به مسائل دفاعی می‌پردازد و از همه کشورهای عضو به جز فرانسه تشکیل می‌شود.

۳. دیگر کمیته‌ها: کمیته‌های دیگری در امور سیاسی، اقتصادی، مسائل هسته‌ای، تسلیحات، بررسی دفاعی، علمی، محیط‌زیست، زیربنایی، ارتباطات لجستیک، برنامه‌ریزی غیرنظامی وجود دارد.

دبیرخانه بین‌المللی: دبیرکل، رئیس شورای آتلانتیک شمالی کمیته برنامه‌ریزی دفاعی و گروه برنامه‌ریزی هسته‌ای و کمیته چالش‌های جامعه نوین است.

ساختار نظامی: کمیته نظامی از فرماندهان کل متحد یا نمایندگان همه کشورهای عضو تشکیل می‌شود و بالاترین نهاد نظامی در ناتو در زیر اقتدار شورا است.

فعالیت‌های ناتو:

سیاست مشترک اعضای ناتو: حراست از صلح از راه حفظ همبستگی سیاسی و دفاع مناسب و بسنده در پایین‌ترین سطح نیروهای نظامی لازم برای بازدارندگی از همه اشکال احتمالی تجاوز است.

در طبقه‌بندی نیروهای ناتو، سه طبقه نیز تحت این عناوین وجود دارد: ۱. نیروهای اصلی دفاعی ۲. نیروهای واکنشی ۳. نیروهای اضافی شورای همکاری آتلانتیک شمالی در ۱۹۹۱ به عنوان بخش تجزیه‌ناپذیر از ناتو تأسیس شد تا مجمعی برای مشاوره درباره مسائل سیاسی و امنیتی با کشورهای اروپای مرکزی و شرقی فراهم آورد.

سازمان‌های آسیایی و آفریقایی

سازمان همکاری اقتصادی - اکو

این سازمان جانشین برای سازمان همکاری عمران منطقه‌ای (آر سی دی) است. آر سی دی در ۱۹۶۴ با عضویت سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه تشکیل شد. به منظور تقویت همکاری در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی میان سه کشور با عهدنامه ازبیر ۱۹۷۶ اساس و شالوده‌ای مستحکم برای تقویت فعالیت‌های آر سی دی پدید آمد. سرانجام در سال ۱۳۶۳ اکو شکل گرفت و جانشین آر سی دی شد.

ساختار اکو:

۱. شورای وزیران (شورای وزیران) ۲. شورای قائم‌مقام‌ها ۳. شورای برنامه‌ریزی ۴. کمیته ملی فنی ۵. دبیرخانه (مقر دبیرخانه در تهران) دبیرکل برای ۴ سال انتخاب می‌شود.

۱. اجلاس اکو نخستین نشست سران کشورهای عضو اکو در ۱۹۹۲ در تهران بود.

۲. دومین نشست سران اکو در ۱۹۹۳ در استانبول بود.

۳. و سومین نشست سران اکو در ۱۹۹۴ در اسلام‌آباد پاکستان بود.

۴. اکو در سال ۱۹۹۳ به عنوان ناظر در سازمان کنفرانس اسلامی پذیرفته شد.

سازمان وحدت آفریقا

این سازمان با تلاش‌های فراوان «هایلا سالاسی» امپراطور اتیوپی در «آدیس آبابا» تشکیل شد. هدف از تشکیل این سازمان، کمک به گروه‌های پرشمار اقوام آفریقایی بود تا به استقلال سیاسی دست یابند؛ و همچنین این سازمان قصد داشت تا همه کشورهای آفریقایی را در چارچوب یک واحد سیاسی متحد قرار دهد.

استراتژی سازمان وحدت آفریقا بر ۵ اصل استوار است:

۱. برابری مطلق دولت‌های عضو

۲. عدم دخالت در امور داخلی دیگران

۳. غیرقابل تغییر بودن مرزهای شناخته‌شده بین‌المللی که کشورهای آفریقایی را دربرمی‌گیرد

۴. حل اختلافات کشورهای آفریقایی با شیوه‌های مسالمت‌آمیز

۵. شناسایی ویژگی‌های منطقه‌ای برای دولت‌های مناطق مختلف قاهر و اجازه تأسیس تشکیلات منطقه‌ای برای همکاری.

منشور سازمان وحدت آفریقا ماده ۱ منشور ایجاد سازمان وحدت آفریقا را که متشکل از دولت‌های آفریقای قاره‌ای، ماداگاسکار و دیگر

جزایر آفریقاست مطرح می‌کند. در ماده ۲ اهداف سازمان بیان شده: الف: پیشبرد وحدت و همبستگی میان دولت‌های آفریقایی. ب:

هماهنگ‌سازی تلاش‌ها برای بهبود استانداردهای زندگی در آفریقا. ج: دفاع از حاکمیت و یکپارچگی سرزمینی و استقلال دولت‌های آفریقایی.

د: محو همه اشکال استعمار از آفریقا، ر: پیشبرد همکاری بین‌المللی در چارچوب منشور سازمان ملل متحد.

ساختار و ارکان سازمان وحدت آفریقا سازمان وحدت آفریقا سه رکن دارد:

۱. مجمع سران دولت‌ها (عالی‌ترین رکن سازمان است)

۲. شورای وزیران

۳. دبیرخانه عمومی (مقر دائمی سازمان است)

ارکان فرعی سازمان وحدت آفریقا:

۱. کمیسیون میانجی‌گری سازش و داوری

۲. کمیسیون‌های تخصصی

۳. کمیسیون اقتصادی و اجتماعی

۴. کمیسیون آموزشی و فرهنگی

۵. کمیسیون تندرستی، بهداشتی و تغذیه

۶. کمیسیون علمی، فنی

انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه آن)

انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا، در ۱۹۶۷ با امضای اعلامیه آسه آن، در بانکوک تایلند تأسیس شد. وزرای خارجه اندونزی، مالزی، فیلیپین،

سنگاپور و تایلند اعلامیه را امضاء کردند.

۱. اعلامیه (آسه آن) این اهداف را دنبال می‌کند:

۲. سرعت بخشیدن به رشد اقتصادی، پیشرفت اجتماعی و فرهنگی در منطقه
 ۳. پیشبرد صلح و ثبات منطقه از راه رعایت احترام به عدالت
 ۴. پیشبرد همکاری فعال و کمک متقابل در مسائل مورد علاقه مشترک
 ۵. ارائه کمک به یکدیگر به شکل تسهیلات آموزش و پژوهش
 ۶. همکاری کارآمدتر برای بهره‌برداری بیشتر از بخش‌های کشاورزی و صنایع
 ۷. پیشبرد مطالعات جنوب شرقی آسیا/۷. حفظ همکاری نزدیک و سودمند با سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
- ساختار (آسه آن):**

۱. نشست سران ۲. اجلاس وزرا ۳. کمیته دائمی ۴. دبیرخانه،
- بیشترین و مهم‌ترین روابط «آسه آن» با اتحادیه اروپا، جمهوری خلق چین و هند و چین است

شورای همکاری خلیج فارس

۱. شورای عالی (عالی‌ترین مقام شورا)
 ۲. شورای وزیران (رکن اجرایی شورا)
 ۳. دبیرخانه عمومی (تنها رکن عامل سازمان)
- شورا دارای ۲ کمیته است:
۱. کمیته موقت (که از نمایندگان دولت‌ها تشکیل شده)
 ۲. کمیته دائم یا فنی است (از شهروندان متخصص دولت‌های عضو تشکیل شده است)

سازمان‌های فرامنطقه‌ای

سازمان کنفرانس اسلامی

در درون کشورهای عربی اسلامی از سواحل آفریقای شمالی در اقیانوس اطلس تا شرق اندونزی امتداد می‌یابد، بیش از یک میلیارد و سیصد میلیون مسلمان زندگی می‌کنند که بنا به دو علت دین و سیاست مبنای همبستگی میان کشورهای اسلامی شده است.

دو جریان سیاسی موجب پیدایش این یک تشکل اجتماعی می‌شد، یکی موقعیت رژیم پهلوی و دوم سیاست عربستان سعودی در مقابله با تز "وحدت عربی" جمال عبدالناصر. سیاستی که رژیم ایران در طی سال‌ها در پیش گرفت، تحکیم موقعیت خود در خاورمیانه بود. اولین گام رژیم شاه برای رفع تنش‌ها در منطقه، پیشنهاد تشکیل جلسه بین سران کشورهای اسلامی در ایران بود. از سوی دیگر شعار وحدت عربی جمال

عبدالنصر جذایت بسیاری میان مردم عرب پیدا کرد. در مراسم حج سال ۱۳۳۹، ملک سعود، پادشاه عربستان، دستور تشکیل کنفرانس برای تبلیغ اسلام و شرح اصول و تفسیر تعالیم آن و مبارزه با ضد اسلام زد. آتش‌سوزی در مسجدالاقصی ۱۳۴۸ در پی اشغال بیت‌المقدس به دست صهیونیست‌ها و اسرائیل فرصت مناسبی برای تشکیل کنفرانس سران کشورهای اسلامی بود. سرانجام در مهرماه ۱۳۴۸ سران ۲۶ دولت اسلامی در رباط پایتخت مراکش، این کنفرانس را منعقد کردند. سرانجام سازمان کنفرانس اسلامی در ۱۹۷۱ تأسیس شد.

ساختار سازمان کنفرانس اسلامی:

تا به امروز ۵۷ کشور اعضای اصلی سازمان را تشکیل می‌دهند که عبارتند از ۱۲ کشور آسیایی، ۲۱ کشور آفریقایی، ۲۰ کشور عربی و دو کشور اروپایی آلبانی و بوسنی و هرزه گوین و دو کشور آمریکای جنوبی سورینام و گویان.

اهداف سازمان کنفرانس اسلامی:

۱. پیشبرد همبستگی اسلامی میان دولت‌های عضو
۲. تحکیم همکاری میان دولت‌های عضو در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، علمی
۳. تلاش برای حذف جداسازی و تبعیض نژادی
۴. انجام اقدامات لازم برای پشتیبانی از نبرد مردم فلسطین در هماهنگ‌سازی همه کوشش‌ها برای حراست از اماکن مقدس و پشتیبانی از نبرد مردم فلسطین
۵. تقویت نبرد همه مردم مسلمان در زمینه حفاظت از استقلال و منزلت ملی
۶. ایجاد فضایی مناسب برای همکاری کشورهای عضو

ارکان سازمان کنفرانس اسلامی:

سازمان کنفرانس اسلامی ۳ رکن دارد:

۱. کنفرانس سران دولت‌ها (عالی‌ترین نهاد سازمان)
۲. کنفرانس وزرای امور خارجه
۳. دبیرخانه رکن اجرایی سازمان به مقر در بیت‌المقدس است ولی در حال حاضر جده به طور موقت می‌باشد.

کمیته‌های تخصصی

۱. کمیته قدس (این کمیته در واکنش به تعرض صهیونیست‌ها به بیت‌المقدس و دیگر اماکن مقدس شکل گرفت)
۲. کمیته دائمی همکاری اقتصادی و بازرگانی
۳. کمیته دانم امور اطلاعاتی و فرهنگی

۴. کمیته دائم همکاری علمی و تکنولوژیک

فعالیت‌های سازمان کنفرانس اسلامی: در زمینه‌های اقتصادی (برقراری پروژه‌های سرمایه‌گذاری مشترک)، فرهنگی (توسعه امر آموزش و پرورش در جوامع اسلامی) و بشردوستانه (کمک به کشورهای درگیر جنگ و بلاهای طبیعی) و سیاسی (فعال‌ترین بخش فعالیت‌های سازمان در این بخش است) فعالیت می‌کند.

همکاری سازمان کنفرانس اسلامی و سازمان ملل متحد

۱. صلح و امنیت بین‌المللی

۲. خلع سلاح

۳. حق خودمختاری

۴. استعمارزدایی

۵. حقوق اساسی بشر

۶. ایجاد نظام نوین اقتصادی جهانی

• از سال ۱۹۸۰ تاکنون، ارتباط دو سازمان از لحاظ شکلی بدین صورت است:

۱. تصویب قطعنامه همکاری هر ساله در مجمع عمومی (بدون رأی‌گیری)

۲. گزارش سالیانه دبیرکل به مجمع درباره ارتباط دو سازمان

۳. توزیع اسناد سازمان کنفرانس اسلامی به عنوان اسناد ملل متحد و بالعکس

۴. شرکت دبیرکل‌های دو سازمان در اجلاس‌های مهم مثل اجلاس سران و مجمع عمومی ملل متحد

نتایج رابطه بین دو سازمان

به طور کلی سازمان کنفرانس اسلامی مانند سایر سازمان‌های منطقه‌ای در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ارتباط مناسبی با سازمان ملل متحد نداشته است؛ اما تحرک در سازمان در زمینه همکاری‌های اقتصادی - اجتماعی عامل مهمی است. آنچه مسلم است، حمایت سازمان کنفرانس اسلامی از اصول سازمان ملل متحد و از طرفی حضور دبیرکل سازمان ملل متحد در اجلاس سران دلیل مثبتی بر همکاری این دو سازمان است.

اتحادیه دولت‌های عرب (اتحادیه عرب)

انجمنی داوطلبانه از دولت‌های مستقل عرب است به منظور هماهنگ‌سازی سیاست‌ها و فعالیت‌های کشورهای عربی است. این اتحادیه در سال ۱۹۴۵ به ابتکار مصر ایجاد شد. اتحادیه عرب ۲۲ عضو دارد و فلسطین نیز به عنوان دولتی مستقل به شمار می‌رود و از مزایای عضویت کامل اتحادیه برخوردار است.

ساختار اتحادیه عرب: شورا بالاترین ارگان اتحادیه عرب شور است. دبیرخانه عمومی، ارگان اجرایی و مالی اتحادیه است. همکاری دفاعی و اقتصادی، کمیسیون دائمی نظامی، آژانس‌های تخصصی وابسته.

۱۴ کمیته وابسته به شورا: ۱. کمیته زنان عرب / ۲. کمیته همکاری کارشناسان عرب / ۳. کمیته ارتباطات / ۴. کنفرانس مأموران ارتباطی / ۵. کمیته بهداشت. ۶. کمیته حقوق بشر / ۷. کمیته اطلاعات. ۸. سازمان رفاه جوانان / ۹. کمیته حقوقی / ۱۰. کمیته دائمی امور اداری و مالی / ۱۱. کمیته دائمی هواشناسی

آژانس‌های تخصصی وابسته به اتحادیه عرب:

۱. سازمان توسعه اداری عرب / ۲. آژانس انرژی اتمی عرب / ۳. بانک عربی توسعه اقتصادی در آفریقا / ۴. شورای وزرای کشورهای عرب. اتحادیه عرب به منظور دفاع از منافع کشورهای عرب شکل گرفت. از اکتبر ۱۹۹۰ مقر اتحادیه قاهره شد.

سازمان کشورهای صادرکننده نفت - اوپک

اوپک در ۱۹۶۰ تأسیس شد. هدف از تأسیس این سازمان یکپارچه کردن و هماهنگ‌سازی سیاست‌های نفتی اعضا و حراست از منافع آنها. اعضای خاورمیانه‌ای اوپک: ایران عراق | کویت / قطر / عربستان / امارات متحده عربی اعضای آسیایی: اندونزی اعضای آفریقایی: الجزایر لیبی نیجریه آمریکای جنوبی: ونزوئلا

ساختار اوپک:

۱. کنفرانس (بالاترین مرجع اوپک است)
۲. هیئت مدیران
۳. کمیته نظارت وزرا
۴. کمیسیون اقتصادی (درون چارچوب دبیرخانه عمل می‌کند)
۵. دبیرخانه (اداره خدمات اطلاعات، اداره مطالعات انرژی، اداره اقتصادی و مالی)

جنبش عدم تعهد

پس از سال ۱۹۴۵ و جنگ جهانی دوم، کشورهای جهان به دو قطب اقتصادی و سیاسی و نظامی غرب و شرق تقسیم شدند و تقریباً اکثریت کشورهای جهان نیز به یکی از این دو قطب پیوستند. در مقابل این بلوک‌های غرب و شرق تعدادی از کشورها اعلام بی‌طرفی کردند و از هرگونه پیوستن به یکی از دو بلوک خودداری به عمل آوردند و اندیشه عدم تعهد شکل گرفت.

رهبران مؤسس این جنبش عبارت‌اند از: مارشال تیتو (یوگسلاوی سابق) / احمد سوکارنو (اندونزی) / جواهر لعل نهرو (هند) / جمال عبدالناصر (مصر). اولین جلسه گردهمایی اعضای جنبش عدم تعهد، در کنفرانس باندونگ در ۱۸ آوریل ۱۹۵۵ صورت گرفت. در این کنفرانس نمایندگان ۲۹ کشور در حال توسعه که بیشتر از آسیا و آفریقا بودند. در این کنفرانس دو گروه از کشورها شکل گرفتند که شامل: دسته اول از کشورها به سردستگی هند و اندونزی، خواهان مبارزه با استعمار بودند و دسته دیگر از کشورها به سردستگی پاکستان، خواستار مبارزه با کمونیسم بین‌الملل شدند. ولی این دو گروه با یکدیگر توافق کردند و در مقابل استعمار شرق و غرب یک گروه فراگیر را شکل دادند. اصول این جنبش به پیشنهاد جواهر لعل نهرو تصویب شد و پیشنهاد شد که عبارت‌اند از:

۱. احترام متقابل به تمامیت ارضی و حاکمیت کشورها

۲. عدم تجاوز به خاک یکدیگر

۳. عدم دخالت دولت‌ها در امور داخلی یکدیگر

۴. مساوات میان کشورها

۵. همزیستی مسالمت‌آمیز.

ارکان جنبش عدم تعهد

۱. کنفرانس سران

۲. ریاست گروه

۳. کنفرانس وزیران

۴. دفتر هماهنگی کشورهای غیر متعهد

۵. گروه‌های هماهنگی میان دولت‌ها

عمده‌ترین ضعف‌های جنبش عدم تعهد:

۱. اعضای جنبش از دولت‌های غیر متجانس تشکیل شده که علایق متفاوت و مواضع مختلف دارند.

۲. در عمل بسیاری از کشورها، به یکی از دو قطب شرق و غرب وابسته شدند که با شرط اساسی جنبش که عدم وابستگی است تعارض دارد.

۳. تصمیمات جنبش اصولاً بر اساس اتفاق آراست و کوچک‌ترین اختلاف نظر مانع از تصمیم می‌شود.
۴. از نظر سیاسی، نفوذ ابرقدرت‌ها مانند آمریکا، انگلیس، فرانسه، روسیه و چین تفرقه اعضای جنبش را سبب شده است.
۵. از نظر حقوقی، تصمیمات جنبش فاقد ضمانت اجرای لازم است و تنها پشتوانه آن افکار عمومی جهان است؛ و گروه‌بندی‌های سیاسی در داخل جنبش، مانند جناح کشورهای عربی، جناح کشورهای آفریقایی موجب عدم تصمیم‌گیری مناسب شده است.

سازمان همکاری اقتصادی آسیا - پاسفیک (آپک)

همکاری اقتصادی آسیا - پاسفیک (آپک) در نوامبر ۱۹۸۹، به عنوان مجمع مشورتی غیررسمی شش عضو آسه آن و شش شریک گفتگوی آنها در پاسفیک (آرام) آغاز به کار کرد.

هدف: پیشبرد همکاری اقتصادی چند جانبه درباره مسائل تجاری و سرمایه‌گذاری است.

اعضای کنونی آپک: استرالیا، برونئی، کانادا، شیلی، جمهوری خلق چین، هنگ کنگ، اندونزی، ژاپن، جمهوری کره، مالزی، مکزیک،

نیوزلند، پاپوآ، گینه نوا، فیلیپین، سنگاپور، تایوان، تایلند و ایالات متحده آمریکا

ساختار آپک: ۱. جلسات رهبران اقتصادی ۲. جلسات وزیران ۳. دبیرخانه

اهداف آپک:

۱. حفظ رشد و توسعه منطقه به خاطر سود مشترک مردمان آن و کمک به رشد آن

۲. تقویت دستاوردهای مثبت ناشی از افزایش به هم وابستگی اقتصادی

۳. توسعه و تقویت نظام تجاری باز چند جانبه به سود اقتصادهای آسیا- پاسفیک

۴. کاهش موانع تجارت و مبادله کالاها و خدمات و سرمایه‌گذاری

فعالیت‌های آپک: در سال ۱۹۸۹ به صورت مجمعی برای مذاکره و مباحثه غیر رسمی در آن منطقه آغاز به کار می نمود. در سپتامبر ۱۹۹۲ بر

تاسیس دبیرخانه ای دائمی توافق کردند و یک گروه غیر حکومتی ۱۱ نفره به نام گروه اشخاص برجسته را ایجاد کردند؛ در آگوست ۱۹۹۴، گروه

اشخاص برجسته دومین گزارش خود را منتشر کردند که جدول زمانی برای آزادسازی هرگونه تجارتی در سراسر منطقه مطرح کرد. در ۱۹۵۵

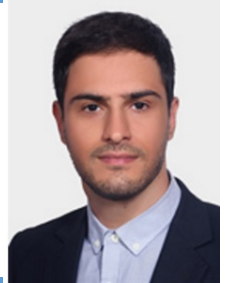
اجلاس وزیران تصمیم گرفت گروه اشخاص برجسته را منحل کند، در ۱۹۹۶ وزیران انرژی آپک برای اولین بار در سیدنی استرالیا تشکیل جلسه

داد؛ در ۱۹۹۸ پرو، روسیه، ویتنام به عضویت آپک پذیرفته شدند.

اگر در حین مطالعه با موارد سهو قلم و یا خطاهای انسانی دیگر که ما از آن غافل مانده‌ایم، مواجه شدید؛ از طریق ایمیل mollakarimi.omid@gmail.com یا شماره ۰۹۳۵۲۲۱۳۱۷۵ با ما در میان بگذارید تا اصلاح نماییم.

به‌روزرسانی جزوه: زمستان ۱۳۹۹ اینستاگرام شخصی: @omid_mollakarimi

امید ملاکریمی هستم؛ به حواسِ پرتِ متولد دهه ۶۰! ارزش اصلی من در زندگی، کمک به دیگران و تأثیرگذاری بر زندگی آنهاست. به یادگیری و اشتراک گذاشتن آموخته‌هایم با دیگران علاقه‌ی زیادی دارم. البته همه تلاشم را می‌کنم تا روش‌هایی را که به افزایش کیفیت یادگیری کمک می‌کنند یاد بگیرم و بعد از افزودن تجربیات خودم، آنها را به دیگران هم انتقال بدهم. در حوزه آموزش و نویسندگی در رشته حقوق با روش «ساده‌نویسی» و «به کار بردن مثال‌های روان» متفاوتم! من به این جمله ایمان دارم: «اگر موفقیت بیشتری می‌خواهی باید به دیگران کمک کنی تا به موفقیت بیشتری دست یابند.»

داستان نویسنده: بعد از اینکه لیسانسم رو گرفتم مثل خیلی از دانش آموخته‌های حقوق وارد دوره کارشناسی ارشد شدم؛ البته باید بگم که به کار ثابت هم داشتم که ماهانه به حقوق ثابت از اوون می‌گرفتم. رفته رفته به این نتیجه رسیدم که اگه بخوام اینجوری ادامه بدم دست آخر بعد از دریافت مدرک کارشناسی ارشد و یا حتی دکتری در بهترین حالت می‌خوام به کارمند سطح بالا توو به اداره بشم که نهایتاً به حقوق خوب دریافت کنم. شاید برای خیلی‌ها رسیدن به به حقوق کارمندی خوب نقطه اوج آرزوهاشون محسوب بشه اما من رسیدن به به حقوق ثابت خوب رو مطلوب نمی‌دیدم. همیشه دوست داشتم مثل قهرمانای این فیلما به آدمایی که توو موقعیت‌های بد قرار گرفتن کمک کنم و با کلی غرور و کمال رضایت از مفید بودن خودم به نفس عمیق بکشم و بگم «تونستم!». از این فیلما که بگذریم ذات زندگی آدمیزاد اینه که باید بجنگه و از «یه جا نشستن» یا همون «صبح به صبح کارت زدن توو به محیط اداری» فراری باشد. خلاصه اواخر اسفند ماه بود که تصمیم گرفتم عطای حقوق ثابت را به لقایش ببخشم و از اول فروردین شروع کنم به خوندن! البته این اشتیاق سوزان باید اول اول توو خود آدم ایجاد بشه و حتی اگه دوستان و اطرافیان با تمسخر بهت بگن: «تو که کار ثابت داری، می‌خوای بشینی و بخونی که چی!»، یا بگن: «صد و ده هزار تا شرکت می‌کنی و نهایتاً سه هزار تا وِر می‌دارن و تو بدون سهمیه عمراً شانس نداری!» اطمینان نداشتم که به موفقیت برسم اما با خودم عهد کردم که اول فروردین «بسمه‌الله» بگم و با همه توانم پیش برم؛ البته قبلش از خانواده‌ام خواستم که توو این مسیر کمک کن و این هشت ماه به کم توقع و انتظارشون رو از من کم کن. من ریسک شیرین بلندپروازانه‌ای رو آغاز کرده بودم؛ خلاصش کنم برات: «با وجود تمام ترسی که از شکست داشتم، از تصمیم‌ام راضی بودم!». جمله به بنده‌ی خدا اوومد توو ذهنم که می‌گفت اگر آرزوت اینه که به ماشین بخری، اول برو به جاسوییچی برای ماشینی که توو رویاته تهیه کن و یقین داشته باش که به ماشینه می‌رسی! منم بدون معطلی، رفتم یک سنجاق سینه کوچولو که رووش آرم کانون رو داره و وکیل‌های کانون همیشه روی گت یا مانتوشون می‌زنن تهیه کردم. تا شروع کردم کمک‌های خدا رو دیدم که یکی یکی برام می‌اومد. مثلاً با مسوول یه کتابخونه صحبت کردم و با وجود اینکه ساعت کار اوونجا تا ۶ بعد از ظهر بود بهم گفت: می‌تونی با نگرهبان مجموعه هماهنگ کنی و تا ۱۱ شب هم از کتابخونه استفاده کنی! خلاصه اینکه ایمان داشتم اگر امروز زحمت بکشم فردا از نتیجه و میوه شیرین اوون زحمات بهره‌مند می‌شم؛ به فرموده قرآن: «فان مع العسر، یُسرا». خوشحالم از اینکه که امروز که این متن رو نوشتم در وضعیتی هستم که در تمامی آزمون‌های حقوقی (وکالت، قضاوت، ارشد، دکتری) قبول شدم و به عضویت «هیأت علمی» رسیدم و می‌خوام متنم رو با یه جمله تموم کنم: «تووی سکوت تلاش کن و اجازه بده صدای موفقیت همه جا پیچه!»

چشم‌انتظار خواندن داستان موفقیت‌تان هستم. به امید موفقیت تو؛ امید ملاکریمی (پایان گفتار ما: حمد و سپاس مخصوص پروردگار جهانیان است.)

Telegram Channel: @OmidMollakarimi E-mail: mollakarimi.omid@gmail.com

Instagram: @vekalatyar web: mollakarimi.ir

به شماره ۰۹۳۵۲۲۱۳۱۷۵ واتساپ بدین تا لینک جزوات تضمین‌کننده قبولی در آزمون‌های وکالت و قضاوت را برایتان به رایگان بفرستم!